

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXV.

ŠTEV. 3.-4.

LJUBLJANA,
1. IV. 1924.ŠOLI, MLADINI,
UČITELJSTVU
IN STARŠEM!UREDNIK:
FORT. LUŽAR

Vsebina: Vzgojni momenti pri pouku iz računstva. A. O. — O slovenski izreki. Dr. A. Breznik. — Pevajte! A. Čadež. — Učitelj in doraščajoča mladina. Boris Grad. — Dva naša jubilara. F. F. L. — Stremljenje za enotnost šolstva v raznih državah. Fort. Lužar. — Iz metodike telovadbe. Milko Jeglič. — Beležke šolskega vodje o hospitacijah. Hribski. — Slovenske čitanke za osnovne šole. J. E. Polak. — Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika.

Vzgojni momenti pri pouku iz računstva.

A. O.

Vse delo vzgojitelja naj zasleduje končni in vrhovni smoter: časno in večno osrečiti izročeno mu deco, privzgojiti ji pravi krščanski značaj, dvigniti in usovršiti vse dušne in telesne moči in jih usmeriti tako, da bo gojenec, ko se bo osamosvojil, po pravem spoznanju svoje življenje uravnal, ogibal se slabega in se kar najbolj udejstvoval na mestu, kamor ga postavi volja Najvišjega.

Le prevečkrat pozabljamo, da šola nima samo namena, nuditi mladini potrebnega znanja, marveč, da je njena še bolj važna vloga vzgajati.

Naša sodobna šola je dolžna podajati mnogo učne snovi in izobraziti mladino zlasti intelektualno, za vzgojo pa preostaja — žal — le malo časa. Ne moremo prepustiti vsega vzgojnega dela veroučitelju. Res je, da je veroučitelj prvi poklican za vzgojno delo. Verski pouk je z n r a v s t v e n i m tesno spojen in neločljiv. Vzgoja spada torej naravnim potem tudi v njegov delokrog. Toda jasno je, da mu za vzgojo primanjkuje ur; še bolj jasno pa, da se m o r a in da se m o r e vzgojno vplivati pri vseh predmetih, in da je za vzgojo poklicano vse učiteljstvo.

Tudi učitelj mora vzgajati in pri vseh panogah nauka iskati prilike, da lahko vpliva na voljo in čustvo otroka, ga blaži in dviga. Skušajmo vdahniti tudi svetnemu znanju, ki je nudimo učencem — višje resnice! Idealizirajmo vsakdanjost in dvignimo jo!

Tako je delal tudi naš božji Učenik, ki je v vsem svojem učnem postopanju uporabljal naravo, ptice, delo na polju in v vinogradu ter preproste vsakdanje dogodke, in jih je v prilikah oblekel kot nosilce najvišjih večnostnih idej.

Naj mi bo dovoljeno, da Vas danes opozorim na predmet, ki se navadno pač ne omenja dosti kot »vzgojni« predmet — namreč na računstvo. Naj pokažem, kako se da tudi pri tem, za marsikoga zelo suhoparnem predmetu, ukresati gorka iskra za srce.

* * *

Važnost računstva bi moral uvideti in spoznati vsak človek, če je še tako preprost in neuk; izkušnja to tudi potrjuje. Ko vam navaden človek našteva »potrebne« šolske predmete, poudari poleg čitanja in pisanja gotovo tudi računanje, če ga ne postavi celo na prvo mesto. Prednosti računanju gotovo ne daje iz globljih razlogov, češ, računanje bistri razum, vadi in uri dušne zmožnosti, dviga človekovo inteligenco; še manj pa išče pri računanju kakih etičnih, moralnih vrednot; ljudem pač imponira dober računar, ker si v življenju laglje pomaga, ker se sigurneje povzpne do boljšega mesta in do ugodnejših življenskih razmer. — Toda čujejo se tudi nasprotni sodbe: Prebrisanost in razumnost, ki si jo pridobi dober računar, — tako trde nekateri — utegne zavesti celo do moralno manj dobrih, — celo slabih dejanj, do pregreh kot so n. pr. dobičkaželjnost, izrabljanje stiske bližnjega, goljufija, oderuštvo itd.

Treba pa, da o tem razmišljamo globlje.

Ali res nudi računski pouk n e v a r n o s t i z a z n a č a j? Ali nima globljih etičnih vrednot? Ali ni morda uprav računstvo v stanu izboljševati značaj, krepiti voljo, utrjevati poštenje, odločnost, točnost, natančnost?

Računanje je stroka, ki sloni na dejstvih, je uporaba resničnosti, zahteva nujno točnost, natančnost, zvestobo, red; izključuje pa vsako samoprevaro. V računstvu je izključen vsak nezdrav sanjavi idealizem, vsaka lahkomišelnost; nerabne so iluzije in fantazije. Točnemu računanju treba, da si ogleda r e a l n a d e j s t v a, preudariti možnosti in nemožnosti, da ubere ravno pot in uporabi potrebna uspešna sredstva. Le tedaj ne izgredi uspeha, le tedaj mu je zagotovljeno prijetno čuvstvo, sladka zavest uspešnega dela. (Glej: Foerster »Schule und Charakter«.)

Ali ne potrebujemo nujno take šole za točnost in natančnost zlasti v današnjih dneh, ko se bahato šopiri lahkomišelnost, laži ali polizobrazba, prevara; ko prezirajo mnogi vse realnosti življenja in žive v iluzijah in fantazijah, v svetu laži in goljufij!

O že mali šolarji bodo spoznali in cenili važnost računanja. Naj se jim naloži, da izračunajo vsoto svojih malih nepotrebnih izdatkov tekom enega leta — pa število zamujenih neporabljenih ur — itd.

Dobro bi celo bilo, da napravimo z otroci kake račune o lahkomišelnih dolgovih. Vobče pa dajmo prednost nalogam, ki kažejo na boljšo vzgojno stran ali na boljše ravnanje in mišljenje.

Se globlje bodo umevali pomen točnega računanja večji učenci. Pri teh so etični pogovori pač mnogo lažji. Pri teh bo že lastno izkustvo potrjevalo in dopolnjevalo podane jim zglede mizernega gospodarstva in gospodinjstva v mnogih družinah. Gospodinjski in gospodarski računi, pouk o gospodinjskem knjigovodstvu, — pa naj bo še tako preprost, — že sam po sebi nudi priliko, da navajamo mladino na z a t a j e v a n j e, kj je v gospodinjstvu dostikrat nujno potrebno, n a r e d i n s k r o m n o s t, na pravočasno odpoved, — da tudi na žrtve. Ne pozabimo pri računih v šoli staviti med redne izdatke urejenega gospodinjstva tudi izdatke za d o b r o d e l n o s t, za dela krščanske ljubezni, za otiranje bratskih solza. Povejmo doraščajoči mladini, da je tat, preden je oškodoval svojega bližnjega, že kradel samemu sebi, to se pravi, ni imel reda v svojem lastnem gospodarstvu.

Silno potrebno je razbistrenje teh pojmov zlasti v današnjih dneh. V mnogih družinah je doma boj za obstanek, pri starših trpljenje in žrtve; mladina pa — o, bolj je lahkomiselna, ko kdaj prej! Kaj nam je pričakovati od one današnje mladine, ki je tako razsipna? Trumoma se vsiplje v gledišče in kino in sicer dan za dnev, večer za večerom. Obleka mora biti iz dražega blaga po najnovejši modi. Nič se ne gleda več na trpežnost, praktičnost; — čemu tudi, ko prinese moda vsak mesec nove vzorce! Vse hlasta po užitkih. O, kako malo je resnega, požrtvovalnega dela, — skromnosti! Mladina hoče posnemati zglede odraslih, — a žal prevečkrat tudi le slabe. Mnogi hočejo živeti preko svojega stanu in kažejo čudno razmerje življenja. Oče preprost rokodelec, mati delavka, — hčerka cpremljena najmoderneje, se kreta na promenadi. Domov prihaja le k obedom; če ni hrana povšeč, se pusto namrdne. Ko nima kaj početi, se pa kratkočasi s čitanjem romanov dvomljive kakovosti. Kvečjemu poprime taka gospodična še za kako fino potratno ročno delo. — O kakem nujno potrebnem domačem delu, kuhanju, šivanju, krpanju, pranju ni govora. Pač narobe svet! Računajmo včasih z otroci koliko težko zasluženega denarja, koliko časa se proč vrže za potrato, ničemurnost in napač.

Slišijo se često pritožbe staršev glede tega. Žrtvovali so mnogo, da so bili otroci deležni izobrazbe v večji meri, da so se dalje časa šolali. Radi so žrtvovali v ta namen, z veseljem so si odtrgali marsikaj; zato jih tembolj boli, če so postali otroci naduti, oholi, če se sramujejo preprostih staršev, jih zaničujejo, če jim mrzi vsako ročno delo, če jim otopi smisel za socialne dolžnosti.

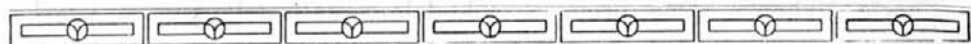
Strah in skrb mora navdajati vsakega mislečega človeka ob pogledu v bodočnost. Kakšne gospodinje in matere bodo deklice, kakšni gospodarji in očetje mladeniči, ki doraščajo v taki lahkoživosti brez vse resnobe, brez vsakega premisleka, — ki se ne znajo odreči nikaki želji, ki ne prinesejo nikake žrtve.

Mnogo takih resnih in času primernih misli more zbuditi in povzročiti računski pouk v zvezi s poukom v gospodarskem in gospodinjskem knjigovodstvu.

Pa bi utegnil kdo reči: Ali ne bo poudarjanje takega računanja in varčevalni računi zavajali mladine v nasprotno napako: v grdo, sebično, strahopetno s k o p o s t? Nikakor ne, — če pojasnimo, da je skopuh slab računar, ker ga njegova kratkovidnost zavaja, da pozabi vpostaviti v svoje račune mnogo, mnogo faktorjev, in postavk, brez katerih se njegovi računi ne morejo ujemati z realnim življenjem. Skopuh doživi prej ali slej silen deficit, doživi primanjkljaj na ljubezni in spoštovanju pri ljudeh, oslepari samega sebe za te velike življenske vrednote, svoj značaj pa omadežuje z grdo pregreho.

Računanje štejejo med eksaktne vednosti, ki zahtevajo globokega intenzivnega mišljenja. Pri tem treba kombinirati, iskati zveze med posameznimi pojavi; sestavljena treba razčleniti; kritično iskati enakosti in razlike; produktivno uporabljati dognane resnice; samostojno, ne oziraje se ne na desno ne na levo, iskati resnice; — hkrati je pa treba mnogokrat dolgotrajnega, resnega, sistematičnega dela, da pridemo do cilja. Tako intenzivno duševno delo vpreže mnogo notranjih sil — pa je tudi oblagodarjeno z uspehom ter daje obilo veselja do resnega dela (Glej: Foerster »Schule und Charakter«).

Če sem vas s temi besedami vsaj nekoliko prepričala, da se tudi pri pouku v računanju, ki je sicer tako težak in utrudljiv in ki zahteva zvrhano mero potrpljenja — da se tudi pri računanju more vplivati na mladino blažilno in vzgojno, sem povsem dosegla svoj namen.

O slovenski izreki.

Dr. Anton Breznik.

(Dalje.)

4. Izreka **l** — **v** je utemeljena v vseh glavnih slovenskih narečjih in je hkrati zgodovinsko upravičena.

V 16. stoletju se je oni **l**, ki stoji na koncu zlogov (n. pr. dal, bel, pepel) in pred soglasniki (n. pr. volk, pepelnica), govoril še po starem slovanskem načinu ko trdi **l**, t. j. **l̥**. Trubar, Dalmatin, Bohorič i. dr. so govorili da $\dot{ł}$, be $\dot{ł}$, pepe $\dot{ł}$, vol $\dot{ł}$, pepe $\dot{ł}$ nica. Pisali so ta glas z znamenjem za navadni **l**; pisava se je ohranila do današnjega dne, glas pa se je že davno spremenil. Na Goriškem, Koroškem, v vipavskem in beneškoslovenskem narečju se je že okoli l. 1550. govoril **v** (ali natančneje: dvoglasniški **u**); v dolnejšini se je začel ta prehod proti koncu 16. stoletja, v začetku 17. stoletja je bil prehod na Kranjskem že končan. Stari trdi **l** se je ohranil samo še v Beli Krajini. Pri vzhodnoštajerskih Slovencih med Muro in Dravo, pri Rezijanih ter semtertja v Beli Krajini se je v nekaterih primerih na koncu besed in pred soglasniki razvil v **l**.

Srednji **l** se govori v malo narečjih in tudi tu le v redkih primerih, zato ni pravi naslednik starega trdega **l̥**-a; pravi naslednik mu je **v**.

Sprememba trdega l-a je povzročila v pismenem jeziku velike težave, najprej v pravopisu, potem v pravorečju.

Ko je trdi l prešel v v, so bili pisatelji v zadregi, ali naj pišejo po starem l, ali po novi izreki v. Doğajalo se je oboje. V mnogih primerih tudi niso več vedeli, kje je prvoten l in kje v (Janez Svetokriški je pisal n. pr. pold, polzdigovanje itd. nam. povsod, povzdigovanje). Velika zmeda je nastala zlasti v 18. stoletju. Ko pa se je proti koncu 18. stoletja po zaslugi Japlja, Linharta i. dr. pisava uredila, je nastopila težava za izreko. Nekateri so hoteli l tudi govoriti. Vendar je zanimivo, da se je velika večina pisateljev že takoj od začetka izrekla za izreko v: Pohlin, Kopitar, Vodnik, Metelko, A. Murko (dasi je od doma govoril l), Malavašič, Janežič; za l so bili Danjko, Muršec in Navratil.¹ Mnogo se je razpravljalo o izreki zlasti po l. 1861., ko je prišla slovenščina v javne zastope (deželne zборе itd.).

Z nenavadno silo pa se je vnelo to vprašanje, ko je izšel l. 1899. Levčev Slovenski pravopis, ki je hotel vprašanje končno rešiti in določiti izreko v. Tej odločitvi se je uprl precejšen del javnosti in več jezikoslovcev (Perušek, Ilešič, Bežek, Tominšek). Vendar so največji jezikoslovci (Škrabec, Štrekelj, Ramovš) in najodličnejši pisatelji (Stritar, Aškerc, Cankar, Župančič) branili to izreko in ji končno priborili zmago.

Ta zmaga je pač naravna. Največji fonetik sedanje dobe Jespersen² pravi o knjižni izreki: »Wir bemerken im letzten Jahrhundert eine wachsende Neigung zur größeren Natürlichkeit im öffentlichen Reden . . . Die Umgangssprache ist die eigentliche Sprache, welche die Norm für die rednerische Sprache sein muß, nur mit den unvermeidlichen Abweichungen, die die erwähnten Verhältnisse zur Folge haben. Die Umgangssprache ist die frischeste, lebhafteste, natürlichste der beiden (str. 60).

Enake znote kakor pri nas so se pojavile o izreki tudi drugod; pri Nemcih n. pr. je R. Benedix zahteval, da naj se besede, ki se pišejo z v (n. pr. Vater, Vogel), izrekajo drugače kakor one, ki se pišejo s f (n. pr. Futter, Feder), dasi je po izvoru in veljavi v obeh primerih isti glas.³ Zapeljala ga je pisava. Nekateri so zahtevali, naj se izreka h tudi tam, kjer se piše samo kot znamenje dolžine (n. pr. Naht, Sohn, wehe, Ruhe itd.⁴. Kako nemška pisava moti tudi izobrazence, ste že gotovo sami opazovali. Kakor v nemških šolah tako ste gotovo čuli tudi pri nas izreko kakor n. pr. za-al, za-at, mo-os (Saal, Saat, Moos) namesto zál, zát, mós; ali n. pr. štel-le, män-ner (Stelle, Männer) namesto štèlè, mènèr itd.

Kakor moramo računati z dejstvom, da je edino naravna izreka v, ker se nahaja v živem govoru, tako moramo pa tudi računati z dejstvom, da je šola s tem, ko se je držala izreke l, ustvarila mnogo izjem, ki jih moramo sprejeti. Communis error facit ius, je rekel že Vaugelas, oče mo-

¹ Prim. Štrekelj: O Levčevem slov. pravopisu itd., 1911, 51—69; tam dodaj še: izreko l sta zagovarjala tudi Muršec v Sloveniji 1849, 88, in Navratil v Vedežu 1850, 119.

² O. Jespersen: Phonetische Grundfragen, Berlin 1904, bei Teubner.

³ Siebs, Deutsche Bühnensprache, 10. Aufl. 1912, str. 11.

⁴ Siebs, r. t., str. 12.

dernih slovníčarjev.⁵ Besede, ki jih nismo vzeli iz naroda, ampak si jih nanovo stvorili ali izposodili iz stare slovenščine ali od drugih Slovanov, smo se navadili govoriti na **l** in tako jih izgovarja tudi preprosto ljudstvo, kadar jih rabi.⁶

Iste pojave nahajamo tudi v drugih jezikih. Glas **l** se je tudi v francoščini spremenil v **u** pred soglasniki in na koncu besed; toda v besedah, ki so jih Francozi nanovo privzeli iz latinščine ali kakega drugega romanskega jezika, niso pridržali stare oblike. Tako jim n. pr. poleg besede *paume* (dlan), nastale iz latinskega *palma*, rabi *palme* (ped), vzeto iz italijanščine; poleg *psaume* (psalm), *psautier* imajo *psalmiste*, *psalmodie*, besede, ki so nanovo sprejete iz latinščine. Takih zgledov je v francoščini na stotine.

Ker pa ni mogoče vedno določiti, katere besede je smatrati kot nove tvorbe in katere kot stare naj velja v dvomnih slučajih *svoboda*, kakor je to običajno tudi v drugih jezikih. V francoščini n. pr. se sme govoriti *district* (nanovo privzeta beseda): *distri* (po starem načinu), *distrik* ali *distrikt* (po latinščini). Tudi takih primerov je na stotine.

Pevajte!

A. Čadež.

Prizadevanje za ljudsko petje pri službi božji je nastopilo resno pot. Prodrati mora in prodrlo bo, če se prej udomači skupno mladinsko petje. V načelu — bi sodil — se ljudskemu petju nihče ne bo protivil, saj se bo na ta način proslava božja izdatno dvignila, verniki pa se bodo bolj sardonosno udeleževali svete daritve. Brez težav in ovir pa ne bo. Celo tam, kjer bi bila dobra volja, ne bo šlo povsem gladko.

Učiteljstvo bi bilo še najprej poklicano, da priskoči na pomoč. Žal, da v današnjih razmerah marsikje pihljajo in vlečejo mlačni in hladni vetrovi, ki ne ogrevajo za cerkev, marveč odnašajo tuintam skoraj vsako višje umevanje pravega vzgojnega udejstvovanja. — Odlok ministrstva bivše Avstrije iz l. 1883, če še velja, je sicer ukazoval tudi *n e g o v a n j e c e r k v e n e g a p e t j a*¹; toda uveljavlja se menda le deloma. Dobe se pač častne in pohvalne izjeme, in kjer so, jim je ljudstvo silno hvaležno.

V Ljubljani bo priprava za ljudsko petje potom šolske mladine nekoliko težja, ker nobena župnija ni tako zaokrožena, da bi imela v svojem okolišu lastno deško in deklško osnovno, oziroma tudi meščansko šolo. Mestni otroci so raztreseni skoraj po vseh javnih in zasebnih šolah; skupne šolske službe božje se pa udeležujejo tam, kjer je za dotični zavod bliže

⁵ F. Brunot, *Grammaire historique de la langue française*, 1899, str. 37.

⁶ Take izjeme so našete v moji sovnici, 2. izdaja, § 43.

¹ »Pri poučevanju v petju naj se goji razen patriotičnih in narodnih pesmi tudi cerkveno petje.«

ali bolj primerno. Poleg tega je po šolskih zavodih navadno toliko razredov in oddelkov, da se težko doseže potrebna enotnost, četudi bi bil vsak razredni učitelj(ica) pripravljen(a) vežbati tudi v cerkvenem petju. Najlažje bi šlo tam, kjer so nastavljene za petje posebne učiteljske moči.

Druga težava je v tem, ker pesmarice (»Pojte«, »Ljudska pesmarica«, »Šolska pesmarica«) za šolo niso predpisane; ne more se torej zahtevati, da bi jih otroci naročili. Prostovoljno, samo na priporočilo — se danes bore malo kupi. Morda bi še najlažje šlo, ako bi pevske knjižice preskrbela cerkvena predstojništva. V ta namen naj bi se napravila enkrat cerkvena kolekta.

Kljub raznim neprilikam so z uvajanjem skupnega mladinskega cerkvenega petja tuintam (ne le po zasebnih zavodih) že pričeli; zakaj le s pomočjo mladinskega petja se utegnejo polagoma ogreti za skupno cerkveno petje tudi starejši ljudje.

Naj dostavim za vežbanje skupnega mladinskega petja nekaj dobrohotnih navodil, da zbudim vsaj nekoliko zanimanja za to važno zadevo.

Predvsem je potrebno, da se učenci — kolikor je pač možno — pouče o b e s e d i l u dotične pesmi, ki jo hočejo peti. V ta namen je najbolje, da spiše pevovodja pesem (besedilo), četudi je že znana, na tablo, ter jo kratko a jedrnato in jasno razloži. Melodijo naj vežba, če le možno, tako, da sam posamezne odstavke zapoje, učenci pa za njim ponove, in sicer vsak odstavek po štiri- do šestkrat. Končno zapoje vso pesem. Izpočetka naj se ne trudi preveč za točnost in lepoto izvajanja; saj tako učenci še niso zmožni, dokler nimajo vsega napeva v ušesih. Pomagati si s predpevci — ne kaže, ker bi se čutili drugi zapostavljeni.

Pri tem vežbanju učenci še nimajo pesmaric v rokah, marveč si pomagajo z besedilom na tabli. Šele ko znajo besedilo skoraj na pamet in jim je napev ostal v glavi, odpro pesmarico in pesem še enkrat ali dvakrat prepojo.

Zakaj je bolj primerno, da se začne vežbanje pesmi brez spremljevanja na harmoniju ali klavirju? Nekateri trde, da spremljevanje več ali manj meša melodijo in da se učenci, ki niso trdni v posluhu, ob glasbilu lahko oprimejo kakega napačnega glasu namesto vodilnega. Poleg tega ima pa človeški glas to prednost, da je bolj dostopen otroškemu srcu ter bolj izrazito razkrije notranjo vrednost pesniškega in pesemskega, oztroma glasbenega umotvora. Tehnične posebnosti pa itak ni možno pravilno izraziti z glasbilom, ampak le s človeškim organom.

Sveda je ta način poučevanja jako naporen, toda uspešen v vsakem oziru. Torej ne knjige, ne glasbila, dokler pesem ni predelana in za silo navežbana. S tem nasvetom se gotovo ne bo vsakdo strinjal, a priznati bi moral, da so uspehi te metode najlepši.

Priznam pa, da so za pomoč pri vežbanju posebno primerne g o s l i. Ker so moški bolj redko obdarjeni z dovolj prikupljivim glasom, ker si tudi v ugodnem slučaju pri vežbanju mladine morejo pomagati le na ta

način, da pojejo vodilni glas oktavo nižje, naj jim služi za proizvajanje nežnim mladinskim glasovom najbolj podobnih zvokov priljubljeno glasbilo: gosli. Menim, da ga ni učitelja, ki bi ne imel toliko zmožnosti, da bi ne mogel zasvirati poleg drugih pesmi tudi preproste cerkvene popevčice. Poleg tega pa navadne gosli v ceni niso tako drage, da bi jih učitelj ali šola ne mogla nabaviti; dočim je dober harmonij ali celo klavir za današnje čase pravi »luksus« — kar se tiče cene, prostora in preselitve.

Kolik o p e s m i c se morejo učenci naučiti? To je pač odvisno od učitelja oziroma pevovodje. Ako zna gojence za petje navdušiti, ako zna spretno učiti osobito s tem, da večinoma sam poje in sam pokaže, kako se je treba pevsko izražati, bo mogel vsak mesec nekaj novih pesmi dodobra predelati. Mladina je za petje večinoma dovzetna; po nekaterih krajih še prav posebno. Izkušnja potrjuje, da se da s spretnim vežbanjem in z vztrajno vajo doseči tudi z mladimi močmi presenetljiva ličnost, uglajenost in dovršenost v proizvajanju. Kdor zna sam pokazati, kako se z občutkom poje in kako je treba izražati dinamiko ter vladati tempo, — kdor nauči mladi zbor, da pri petju jasno in umljivo izgovarja tudi besedilo in sicer s pravim naglasom, bo dosegel uspehe, da bo veselje. Prav posebno naj se pazi na pravilno mero v prednašanju; raje nekoliko hitreje, nego prepočasi, kajti zategnjenost se silno slabo poda ter vzame živahni mladini dostikrat ves pogum.

Kdo naj vežba mladino v cerkvenem petju? Že zgoraj sem omenil, da bi bilo najbolje, če bi na večrazrednicah to nalogo prostovoljno prevzel samo en učitelj, samo ena učiteljica; kajti drugače bi se težko dosegla lepa harmonija. Isto pesem bi različni pevovodje različno navežbali, kakor so že pevsko nadarjeni in pevsko čuteči. Na šolah, kjer ni več kot 200 učencev (učenek), bi bilo najbolje, če bi vsaj za sklepne vaje pouk prevzel en sam pevovodja. Mlade pevce (pevke) bi spravil v največjo sobo ali v telovadnico, pa bi jih vežbal (morda ob navzočnosti ostalega učiteljskega zbora).

Zelo merodajno vlogo ima končno pri mladinskem skupnem petju s p r e m l j e v a n j e na harmoniju ali orglah. Spremljevanje utegne sicer lepo petje pokopati, ali mu pa da ono lepo uglajenost, usvršenost in dostojanstvenost, ki jo zahteva cerkvena pesem.

Za skupno cerkveno petje bi se prilegala praktično izdelana pesmarica, namenjena samo pevovodjem, ki bi vsebovala poleg pesmi tudi prikladne pred- in poigre. Spremljevanje naj petja nikdar ne zagluši. Že ime »spremljevanje« pove, kakšno vlogo naj ima glasbilo pri petju. Bolj ko bo rahlo spremljevanje, bolj z občutkom bodo otroci peli.

Ako bomo hoteli doseči ubrano, prikupljivo ljudsko petje, kar bi bilo pač idealno, se bo treba s skupnimi močmi za to nalogo zavzeti. Začetke, a zelo skromne že imamo. Vzvišeni namen, ki ga moramo imeti pri stremljenju za skupno pevsko proslavo najsvetejše službe božje, je vreden velikega napora.

Učitelj in odraščajoča mladina.

Boris Grad.

Hotel sem napisati lep referat, pa ni hotel na papir. Vsaka misel, morda celo pametna, kar je pri nas mladih bolj redko, se je spremenila v frazo.

Vzrok je ta, da so vprašanja, ki se tičejo nas ali mladine, miselno rešena že tolikrat, da človek ne ve, kaj naj pove in kako, ne ve, kje naj iztakne srečnejšo in lažje izvršljivo idejo.

Ta vzrok nas obenem obsoja. Miselno izčrpana celota je dejansko skoro nedotaknjena. Zato je končno čas izpeljati, kar je mišljeno. — Sam ne zaostanem.

Tema, katero obdelam le v glavnem »Učitelj in odraščajoča mladina«, me sili izpregovoriti najprej o učitelju. —

Živimo v zelo čudnem stoletju. Ozračje je napeto, narodi mrzlično iščejo neodvisnosti, svobode, bogastva in gospodstva; oborožujejo se in so proti oboroževanju, hočejo miru in se zapletajo v sovraštvo, streme kvišku in padajo v blato; upajo in so brezupni, verujejo in kažejo očitno nevero.

Človek ostane človek. Materija premaguje razum, ki skrbi za telo in ga obenem uničuje.

Razumem li dobo, v kateri živim? — Ko bi jo, bi živel drugače — vi isto!

Vsak od nas se bori z mnogimi težkočami, najsi na kmetih ali v mestu. Prednost imamo mi, ki živimo na kmetih. Zadovoljuje nas tesna od dima počrnela sobica s še manjšimi okni. Stene so potne, dasi zunaj ni baš vroče. Kuhamo si sami; gostilničarji nimajo časa, se jim ne izplača, ker lahko napravijo z manjšim trudom večje dobičke, ali pa ne vedo, kaj naj kuhajo. Za nas namreč niso navadne jedi, »delamo z glavo« in žganci bi nam škodili, posebno zabeljeni, ker naš želodec menda res ne prenese močno zabeljenih jedi.

Kljub temu izpolnjuje vsak od nas vestno in točno svojo dolžnost, o zborovanjih pa iščemo novih, krajših in boljših poti v dosego trajnejših učnih uspehov.

Egoisti nismo! Država sme biti ponosna na slovensko uradništvo, ki mnogokrat lačno in slabo oblečeno stori več kot mu vелеva dolžnost in s svojo poštenostjo, delavnostjo in značajnostjo dviguje državni izgubljeni kredit.

Bodimo zgledni!

Naj nas ne motijo razmere, v katerih živimo, pojdimo preko njih, in najsi s stisnjenimi ustni. Smo li na mestu? Ali si točen, dosleden, strog sebi, ljubezniv in sočuten sobratom in sestram?

Bodimo voditelji! Neizprosni in jekleni v vsem dobrem, potem lahko priklenemo nase odraščajočo mladino in ji pokažemo cilje, vredne svežih sil.

O, bratje, na pot, življenju nasprot!
So li vaše njive zorane?

(O. Župančič.)

Ali naj iščemo bodočnosti domovine zunaj meja? V notranjosti vstaja, v naši mladini rodi prve poganjke in že se poznajo.

Od nas (učiteljev sploh, torej tudi duhovščine) zavisi, kako se ti razvijejo in razrastejo, od nas je odvisen državni ustroj, blaginja, moč in krepost narodova.

Delajmo, sicer prevzamemo na svoje rame krivdo, da ostane tudi življenje naših kolegov naslednikov žalostno, mučno in nestalno, kot je naše.

Krek je umrl. Nadomestimo ga! Pojdimo po njegovih stopinjah in organizirajmo mladino!

Oglejmo si naše kmečke fante. Krepki in rdečelični so. Nosijo klobuke ponosno postrani in krivce za trakom. Med tednom delajo doma ali drugje, v nedeljo gredo na faro.

Med tednom niso mislili na družbo, delo jih je utrudilo —; danes bi bili radi veseli, hočejo se nagovoriti, nasmejati, navriskati.

Pot k cerkvi pelje mimo gostilne. Ob vratih sloni gostilničar, iz notranjosti odmeva hrup in glasovi harmonike. Sloni, opazuje in premišljuje, kako bi največ zaslužil.

Prijazno pokliče tega, onega, ga potreplje po rami, vpraša po razmerah doma in mimogrede povabi v gostilno na kozarec vina, češ, ta je notri in ta, pa se kaj pogovorimo.

Fantu je sprejem všeč, vstopi in da se ne pokaže »umazanega«, kliče na mizo liter za litrom, dokler je v žepu kaj denarja. Prav prijetno se mu zdi. Včasih zavriska, zapleše, govori glasno, dokler se gostilničarju ne zdi, da je fant olajšan in ga prijazno odslovi s pripombo: »Še kaj se oglasi.« —

Ponedeljek.

Fant vstane bled, bolan, s polno glavo omotice, a praznim žepom in ni za resno delo.

Veselje, kar ga je užil, je drago plačal in vse zato, ker ne more drugam, kjer bi se pogovoril s sebi enakimi, kjer bi lahko poskusil in pokazal svoje sile, kjer bi imel poštene zabave.

Ta slika z dežele kaže, kako važne so v tem smislu mladinske organizacije, kako potrebne in zaželene.

Treba je samo energičnih, discipliniranih mož, ki so zmožni zbrati mladeniče, jih vpeljati v organizacijo in jim podati, česar potrebujejo za svoj in narodov dobrobit.

Možje pa morajo čutiti odgovornost, ki jo s tem prevzemo in nuditi mladini le ono, kar je preizkušeno, izkristalizirano in dobro.

Vsi evropski in mnogo izvenevropskih narodov mrzlično vzgaja svojo mladino, ji nudi vsa mogoča izpopolnjujoča sredstva, ji posveča največjo pažnjo, zavedajoč se dobe, kateri se bližamo.

Le telesno, srčno in duševno čil narod ima prihodnost! Kako se tega zavedajo Amerikanci, Švedi, Čehi, Japonci! Ali naj mi zaostanemo? Nikdar! Naša dolžnost je boj — naš cilj, zmaga! Malo nas je, komaj poldrugi milijon; vendar milijonski narodi radi nas Slovencev niso mogli skleniti miru. Ne število, ampak moralna in duševna moč narodova odločuje tudi v težkih trenutkih.

Najboljše urejena in najdiscipliniranejša organizacija, katere neizčrpna vsebina izpolni in popolnoma zadovolji duševno, srčno in telesno, ne samo kmečkega fanta, nego vsakega inteligenta z zdravimi načeli in dobro voljo, je — Orel.

Tu je polje našega izvenšolskega dela in pravi kraj za spoznavanje in vzgojo odraščajoče mladine. Organizacija, sloneča na katoliški podlagi, izkristalizirana v ognju časa, ne more imeti napačnih smernic, kar nam točno izražajo njen procvit, njena načela, sistematično urejena sredstva in cilj.

Priklenimo torej mladino nase, krepimo ji telo, voljo in samozavest. Pokažimo ji lepoto večernih telovadnih ur, nudimo ji veselja, poštenega veselja pri fantovskih ali dekljskih večerih in sestankih s praktičnimi izobraževalnimi predavanji in stvarnimi pomenki; blažimo srca z domačo slovensko pesmijo, navdušujemo in vzbujaemo ljubezen do rodne zemlje in slovenskega ljudstva, napolnimo vso notranjost mladine z globoko vero v Boga, z neomajno vero v narod in bodočnost.

Tako dosledno izvedemo nalogo, ki nam jo je dalo življenje, obvarujemo mladino pred propadanjem in ji damo možnost pomnožiti duševne in telesne sile za osvobodilni boj v bodočnosti.

Dva naša jubilarita.

F. F. L.

Cepuder Josip, šolski ravnatelj na III. mestni deški osnovni šoli v Ljubljani, je dočakal dne 13. marca t. l. sedemdesetletnico svojega rojstva.

Pri tem tovarišu imamo dokaz, da ne velja slaviti samo kakega pisatelja, ampak tudi osebo, ki je kot človek najbolj na mestu v svojem delokrogu in živi predvsem z a š o l o. Tovariš Cepuder Josip je poznan kot najvestnejši šolnik. Še kot sedemdesetletnik prihaja prvi v šolo in gre zadnji iz šole. In tak je od prvega dne svojega službovanja. V tem pogledu zares občudovanja vreden mož. Služboval je na Raki, v Šmarju, Litiji (10 let), na II. mestni deški šoli v Ljubljani 20 let in lepo število let na sedanjem mestu. Doslej ima 49 službenih let, pa je še vedno krepak in duševno čil. Lepo število slovenskih inteligentov se s hvaležnostjo spominja njegovega vestnega in marljivega poučevanja in vzgojevanja. Tudi marsikateri oče se je veselo oddahnil, ko je zvedel, da je bil njegov sinček

sprejet v Cepudrov razred. Znani so nam celo slučaji, da so starši naravnost prosili, da bi njihove otroke poučeval gospod Cepuder. Tudi šolske oblasti niso mogle prezreti Cepudrovega poučnega in vzgojnega delovanja ter so se ga večkrat spomnile s pohvalnicami. Bivši deželni šolski svet pa mu je podelil častni naslov »šolski ravnatelj«. In po pravici! Če je v Sloveniji kje kakšen učitelj vzor učitelja po mišljenju pedag. pisateljev, tedaj je to naš Jože Cepuder, ki je živel in še živi vedno le šoli in zopet le šoli! Zunanje posvetnosti se je ogibal vse življenje, zavedajoč se, da zahteva učiteljski poklic celega moža. Poleg šole mu je bila še edina največja skrb družina. V slabih gmotnih razmerah je odlično vzgojil večje število svojih otrok. Za napredek je bil ves vnet vse svoje življenje. O tem priča njegova udeležba na raznih tečajih. Obiskoval je tečaje, kakor: kmetijski in sadjarski tečaj na Slapu; pletarstvo, vrborejo, knjigovodstvo na tehnološkem muzeju na Dunaju; mizarstvo, rezbarstvo, deška ročna dela istotam; tečaj za mladeniško oskrbovanje in zavetišča v Gradcu. Na tem polju je pozneje mnogo deloval. Sedaj vodi še III. mestno deško osnovno šolo prav tako vestno in vzorno, kakor kdo drug, ki je za dvajset let mlajši.

Ob sedemdesetletnici jubileja pa mu želimo še mnogo srečnih in zdravih let!

Slapšak Julij, nadučitelj v Mostah pri Ljubljani, pa je obhajal dne 2. marca t. l. svojo rojstno petdesetletnico. K tej lepi dobi se z nekoliko vrsticami spominjamo njegovega marljivega delovanja na šolskem in izvenšolskem polju. Slovensko mladinsko slovstvo je obogatil s 14 knjigami. Med temi so znani »Spisi Mišjakovega Julčka in Jurta Pangraca«, »Materin testament«, »Turki pri Sv. Tilnu« in drugi. Založniki pripovedujejo, da ljudje najraje kupujejo te spise. Nekaj jih je prevedenih na češki jezik. Tudi na raznih drugih mestih najdemo njegove članke. Tako v »Vrtcu«, »Zvončku«, Slov. Večernicah, »Čebelarju« itd. Znan je njegov sestavek »Za ženske pravice« v našem glasilu iz l. 1921. in več drugih v raznih letnikih. Slapšakova izvenšolska stroka je bilo gasilstvo, pri katerem je deloval okrog 25 let. Ustanovil je gasilno društvo v Lešah in v Vodicach. Več let (od l. 1913.) je bil urednik »Gasilskega Vestnika«. Poleg tega je bil delaven za pevska društva in odre ter je tudi častni član več društev. Veliko vnemo ima za kmetijske stroke, za vrtnarstvo in čebelarstvo ter je obiskoval (l. 1902.) čebelarško šolo na Dunaju. Učiteljeval je v Trebelnem, Lešah, Vodicach in Radovljici. Pripomniti je, da je Julij Slapšak tudi jako skrben družinski oče ter ima 11 otrok. Izmed teh sta 2 učiteljici, 1 bogoslovec, drugi pa vsi dobro vzgojeni, obiskujejo še osnovne in srednje šole. Ob toliko skrbeh s prav pridno družico je lahko v zgled in tolažbo onim, ki težko vzdržujejo le nekaj družine. Nikdar ne najdemo Julčka pri slabi volji. Vedno je vesten in delaven voditelj na svoji osemrazrednici s 14 vzporednicami v Mostah. S čestitanjem mu želimo, da bi mu bilo v njegovo nadaljnje delu tudi v drugem petdesetletju enako blagoslovljena!

Stremljenje za enotnost šolstva v raznih državah.

Fort. Lužar.

Na svetu ni vse šolstvo enotno, a neenotnost prihaja že z neenotnim zgodovinskim tvorjenjem in razvojem držav. Vsaka država si je polagoma uredila iz posameznih krajevnih in manjših šolskih razmer svoje skupno šolstvo. Težnja in tekmovanje za boljšo prosveto je dobila, kakor težnja za boljše gospodarstvo in sploh za izboljšanje kulture, v vsaki državi nek poseben izraz. Veliko je odločevala geografska lega države same in sosesčina ali kulturni stiki z drugimi državami, največ pa tudi potreba in zavest ljudstva za take dobrine. Majhna država z enotnim gospodarstvom nima toliko težkoč glede šolske enotnosti, kakor velika z mnogimi kulturami. Ako torej nekoliko pogledamo na ustroj šolstva v raznih kulturnih državah, najdemo, da ni skoraj nikjer popolne enotnosti, oziroma da povsod prikrojujejo državniki in šolniki svojo enotnost po gospodarskih silah in smotrih. Posebnost pri vsem tem pa je, da se pri že skoraj doseženi enotnosti kmalu pokaže na drugi strani, po načelu »eno ni za vse«, težnja za razcepljenost na pokrajinske razmere in torej potreba nove preustrojitve.

V Š v i c i je šolstvo kljub težavnim naseljeniškim pogojem vseskozi zelo dobro. Enotnost je malo razlikovana, a vendar so tudi tu zagovorniki enotnega šolstva prišli k spoznanju, da brez znatnega diferenciranja ne bo mogla biti šola kos svojim kulturnim nalogam. Razmere v posameznih kantonih so jako različne. Zelo obremenjeni so višji razredi z jeziki.

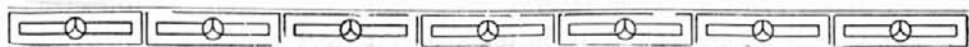
V majhni D a n s k i je na vseh državnih šolah izvršena enotna šola. Ta obsega 4letno osnovno šolo, a tej se priključuje 3letna ljudska ali pa 4letna srednja šola. Zadnji se pridružuje 1letna realka, a na to 3letna gimnazija, kjer ima vsak letnik svoj oddelek za stare jezike, nove jezike in matematično-naravoslovno skupino. Za ljudsko šolo je prav dobro preskrbljeno, šolske stavbe so prave velikomestne palače z neverjetnimi udobnostmi. V njih imajo otroci prost pouk, prosto zdravniško oskrbo, kopelji in deloma tudi prehrano. Zasebnih šol je veliko več kakor v Nemčiji. V Kopenhagenu je le kraljeva, pa nobena mestna državna šola, pač pa same privatne višje šole. Ker pa imajo vse danske visoke šole svoje »predšole«, da dobivajo iz teh posebne najboljše učence, se vendar ne more govoriti o splošni enotni šoli, posebno zato ne, ker podpirajo zasebne šole največ mesta.

V Š v e d i j i traja borba za enotnost šole že od l. 1849., splošna šola se je uvedla šele l. 1905. Ljudska šola obsega 3 leta. Na to pride 6letna realka, od katere se v predzadnjem letniku loči 4razredna višja šola, ki se cepi v gimnazijo in realno gimnazijo. Ta razdelitev ni zadovoljiva, ker je premalo diferencirana. Zato je l. 1915. napravil tajni svetnik Jautzen načrt, da se dva najvišja gimnazijska razreda (latinščina in grščina) delita v dva dela (klasičnega in za nove jezike) in realno-gimnazijska razreda

v tri dele (v nove jezike brez latinščine, v matematično in naravoslovno vejo). S tem je omogočena velika različnost. Ta načrt je zelo simpatičen.

Amerika je tipična dežela enotne šole. Tu sledi 4letni »Primary Element School« (osnovna šola), 4letna »Grammar School«, ki skupaj odgovarjata naši osnovni in meščanski šoli. Na to sledi 4letna »High School«, ki nekako odgovarja naši nižji realki, potem pride še 4letni »College«, ki je nekaj srednjega med višjo in visoko šolo. Vendar se množijo tožbe o »Grammar School«, ker učence preveč pripravlja na višje šole in nudi zato premalo priprave za praktično življenje. Le demokratično načelo in ne pedagoška uvidevnost je vzrok, da se ni izvedlo diferenciranje »Grammar School«. Poleg tega cvete v Ameriki zasebno šolstvo, kateremu dajo prednost vsi premožnejši ljudje. Torej tudi v Ameriki ni enotnost šolstva enotno izvršena, dasi se država prizadeva v en narod zvariti svoje neenako (heterogeno) prebivalstvo. Nizkega stanja ameriškega šolstva, dasi ima sicer brezdvomno nekatere prednosti, Nemčija ni mogla vzeti za kak vzorec. Najbolj bi bilo še upoštevati izkušnje nordijskih dežel, posebno Švedije, a tudi tu še niso zaključeni vsi poizkusi, ako hočemo imeti radikalne izpremembe in torej prej vse zelo previdno preudariti. Tako sodi dr. Ernst Fock v svojem spisu »Die Einheitsschul-Bewegung« (Berlin l. 1919). V tem spisu je polno vzorcev in načrtov, ki prihajajo v poštev za kako izenačenje, seveda v primeri z nemškimi sistemi. Pisatelj navaja tudi razne praktične poskušnje v smislu enotnostne šole. Pričakovanih prednosti, posebno glede socialnih razmer, je težko najti. Najboljšo enotnost ima Berlin, kjer obstoji ravna pot od ljudske šole do vseučiliške zrelosti. V Nemčiji (na Pruskem) odpravljajo »predšole«. Tews, voditelj nemške učiteljske zveze, smatra za enotno šolo ves obseg javnega pouka od otroškega vrtca do vseučilišča z vsemi svojimi stranskimi vejami in raznih stopnjah pouka, torej življensko zvezo vseh delov v enem deblu. Točno pa v slovstvu problem enotne šole ni določen. Po mnenju večine prijateljev enotnosti naj diferenciranje po možnostih ne jemlje značaja enotnostne šole. Enotnost za narodno enotne šole je nekako pred 300 leti določil že svetovnoznani češki vzgojitelj Komensky takole: »Jaz nameravam splošno izobrazbo vseh, ki so rojeni kot ljudje, k vsemu, kar je človeškega.« Zato je Komensky (Didaktika, 27. poglavje: Razdelitev učeče se mladine) predlagal štiri dobe po šest let. Prvih šest let je vzgoja pri starših, drugih šest let v ljudski šoli, tretjih šest let v latinski šoli (ki naj bi bila v vsakem mestu), a zadnjih šest let v mladeniški šoli (na vseučilišču, ki naj bo v vsaki pokrajini). Življenje je to formulo v vsaki državi že davno po svoje premaknilo. Šolstvo hoče enotnost v obsegu vsakega predmeta in za vsaktere možnosti posameznih ljudi. Dr. S. Bosanac pa dobro pripominja (v »Nastavnem Vjesniku«, Zagreb 1923, str. 150) k reformam za Češkoslovaško: »Prema tome sasvim pravo rade mudri Česi, što ne će da se previše žure s radikalnom reformom svojih srednjih škola, jer kao praktični ljudi dobro

znaju, da se tu ne radi kao s eksperimentom u retorti, gdje se sve lijepo izlije, ako poskus ne podje za rukom. Zato Česi neprestano stvar proučavaju, dok ne dozori za valjano rješenje. Ako se Česi još sustežu od radikalne reforme srednje škole, to ne znači, da se ondje ništa ne reformira.« Te stvari je treba tudi pri preuredbi šolstva v naši državi temeljito proučiti. Ne zadostuje samo določitev splošne šolske obveznosti in nekaj tipov srednjih šol za del slučajno nadarjenih otrok, ki naj postanejo uradniki. Misliti je na širše množice, ker se od vseh posameznikov zahteva, da so vneti za narod in za državo. Gimnazije in realke so vobče prenapolnjene, veliko število dijakov odpade že v prvih razredih, a narodno gospodarstvo se skoraj nič ne briga za kako socialno-etično stran, kje in kako bi našel večji del mladine svojim zmožnostim primerno zavetje. Velika pomanjkljivost je še sedaj, da nimamo dovolj strokovnih in specialnih šol, ki bi lahko bile predvsem odvodnice nižjih srednjih šol in da v naših južnih krajih niti ne poznajo tipa slovenskih meščanskih šol. Iz finančnih ozirov je seveda marsikaj težko naenkrat izvesti po vsej državi, a vsaj v večjih krajih, večjih mestih in središčih naj se čimprej postavi več vzornih tipov (seveda dobro in zanesljivo preskrbljenih) strokovnih in specialnih šol za moško in žensko mladino. S tem pridemo vendar enkrat do ugleda, da korakamo s prosveto v enaki vrsti z drugimi državami. Ljudstvo bo pa tudi po manjših krajih kmalu spoznalo pogoje pravega šolstva ter bo zahtevalo enakih šol in ne se strašilo zadevnih žrtev. Dobrim šolam ni treba kazala, to smo opazili pri hitrem razvoju slovenskih meščanskih šol in to naj velja tudi za druge šole. Ne s silo in politiko, temveč s strokovnim preudarkom je ustanoviti dobro šolstvo, potem pride s pomočjo države v kratkem času in naravnim potom tudi za vse pokrajine zaželjena enotnost.

Iz metodike telovadbe.

Milko Jeglič.

Kje stoj učitelj in kako telovadci?

Za vadbo raznih telesnih vaj potrebujejo telovadci več ali manj prostora. Ko jih postavljaš k posameznim vajam, se moreš ozirati v prvi vrsti na ti-le dve zahtevi:

1. Telovadci morajo s svojega mesta točno videti pokazane jim vaje ter razločno slišati razlago,
2. sam pa moraš imeti natančen pregled čez vse telovadce.

Poleg tega ti je še skrbeti za to, da ima vsak telovadec dovolj prostora za nemoteno izvajanje vaje in da z obrazom ni obrnjen proti solncu, kakor tudi ne proti vetru.

I. Ker navadno pričenjamo telovadno uro z redovnimi vajami in korakanjem, ozir. tekom, določimo enkrat za vselej prostor, kjer nastopajo telovadci v red (n. pr. ob daljši steni telovadnice). Če je telovadnica tesna, telovadcev pa preveč, naj nastopajo v dva reda in sicer manjši spredaj, večji zadaj. Med obema redoma je dva koraka razdalje (— sicer bi bil dvored —). Za učitelja je pri vežbanju redovnih vaj najprimernejši prostor v sredi telovadnice. Kadar vadiš vravnavanje ali kritje, stopi na krilo reda ali dvoreda, ozir. točno pred (ali za) zastop ali dvostop ter se tako prepričaj o točnosti vzravnave, oziroma kritja.

II. Za izvajanje prostih vaj potrebuje vsak telovadec precej prostora. V to svrho napravimo tkzv. razstop, t. j. telovadci se oddaljijo drug od drugega za dvojno dolžino odročenja. Ker pa vsi niso enako veliki, se le-ta določa po največjih, vsi ostale pa tudi odroče, a pri tem natančno krijejo svojega prednika, ozir. se ravna po svojem sosedu Zelo priporočljivo je, da stoje manjši spredaj, večji zadaj. Večkrat je pa tudi dobro — zlasti pri vežbanju novih in težjih vaj — da stoje v prvih vrstah boljši telovadci.

Kako izvede nastop in razstop k prostim vajam? Često je telovadnica pretesna za tak razstop. V tem slučaju si pomagaj tako-le: Telovadci stoje v širistopih. Poveljaj razstop v levo in desno, torej samo v širino, v globino zdaj še ne. Nato stopijo telovadci v drugem, četrtem, šestem itd. štiristopu en korak v desno (ali levo) tako, da stoje med zastopi prvega, tretjega, petega itd. štiristopa. Zdaj šele poveljaj — če se ti zdi potrebno — tudi razstop v globino. S tem prihraniš mnogo prostora. Zato je priporočati tak razstop tudi tam, kjer vadi hkratu toliko telovadcev, da bi radi predolge vrste ne bilo mogoče vseh natančno pregledati.

Nastop k prostim vajam je prve ure, dokler še ne znajo za to potrebnih vaj, izvesti na enostaven način tako, da pokličeš posamezne telovadce na določena mesta. Pozneje si pomagaš z rajalnim korakanjem: zastop — dvostop — štiristop. Ko znajo napraviti štiristop iz dvoreda ali iz reda, je seveda nastop k prostim vajam najenostavnejši. S starejšimi telovadci vadi vse načine, da bo raznoličnost večja. Prav dobro je n. pr., da se učenci navadijo vzeti potrebno razdaljo v globino že kar sami med korakanjem, da ti potem ni treba posebej za to poveljevati. A ne samo s korakanjem, tudi s tekom naj izvrše nastop, ozir. razstop.

III. Vežbanje raznih spretnostnih vaj zahteva včasih razstop kakor pri prostih vajah, večinoma pa je najprimernejše, da stoje telovadci ob steni v redu; če jih je več, v dveh redih, in sicer je eden ob levi, drugi ob desni (daljši) steni. Včasih je potreben tudi dvostop ali dvored.

IV. Prav isto velja za lahko atletiko, pri kateri je vobče najprikladnejša tvorba red, ozir. dva ali trije redi.

V. Pri orodni telovadbi stoje telovadci v posameznih vrstah ob orodjih. Urejene naj bodo po sposobnosti, ne po velikosti

telovadcev; najboljši iz vsake vrste je obenem prvi, manj spretni zadnji. Na ta način je dana slabšim prilika, da si vajo natančno ogledajo, učitelju je pa v znatni meri olajšano nadzorstvo, kakor tudi asistenca, kajti prvi, najboljši je obenem tudi predtelovadec-vaditelj dotične vrste. Ta vrstni red pa seveda ne sme veljati enkrat za vselej, temveč se mora od časa do časa revidirati, da dobi tako oni, ki se je resno trudil in prizadeval, s tem nekako priznanje, nasprotno pa leni in površni zasluženega grajo.

Če vadi več vrst na posameznih orodjih, nadziraj vse in se bavi z vsemi. Ne stoj samo pri boljših telovadcih, ampak pomagaj s prijazno besedo in dobrohotnimi navodili zlasti slabšim, nerodnejšim do izvedbe dotične vaje.

* * *

Kje stoj učitelj pri skupnih vajah? Vedno stoj tako, da te morejo vsi telovadci natančno slišati in tudi videti. Pri redovnih vajah na mestu stoj pred vrsto, pri onih z mesta, oziroma pri korakanju in teku pa sredi telovadnice. Včasih seveda je potrebno, da stojiš za vrsto ali pa da z učenci vred tudi sam izvajaš vajo.

Pri prostih vajah je praviloma tvoje mesto spredaj, in sicer najboljše na kakem vzvišenem prostoru, n. pr. na posebnem, kakih 4 m² velikem odru ali tudi mizi. Razumljivo je, da moraš večkrat med telovadce, popraviti temu ali onemu slabo izveden gib itd. Včasih je tudi pri prostih vajah priporočljivo, da telovadce opazuješ od zadaj ali od strani, da se moreš na ta način natančno prepričati o pravilnosti posameznih drž ali gibov, oziroma kritja in ravnanja med izvajanjem. Hoditi pa med vežbanjem po telovadnici gor in dol ter sem in tja, je seveda nesmiselno, naravnost smešno.

Kadar ta ali ona vaja zahteva, da stoje učenci v krogu (n. pr. večina iger), tedaj stopi v krog in razloži, eventualno tudi pokaži vajo, nato pa izstopi iz kroga, da moreš na ta način imeti pregled čez vse telovadce; vendar stoj tako, da ne boš vaje, oziroma gibanja posameznikov oviral.

Poučevanje in vežbanje.

Da bodo telovadci posamezne vaje pravilno izvajali, je potrebno nazorno poučevanje in dobra razlaga, potem pa mnogo vežbanja. Oglejmo si način vežbanja posameznih telovadnih vaj!

I. Redovne vaje. — Ni treba, da vsako redovno vajo pokažeš najprej sam in da jo učenci šele po tvojem vzorcu izvedejo. Često zado- stuje že samo povelje in kratko pojasnilo. Toda pri težjih, sestavljenih vajah ne smeš zahtevati izvedbe takoj na eno povelje; vajo raz- stavi na primerne dele, navežbaj najprej vsak del zase in šele, ko izvajajo te popolnoma pravilno, v celoti skupaj — vendar pa tako, da se morejo posamezni sestavni deli še vedno opaziti (n. pr. pri obratih, tvoritvi dvoreda iz reda in obratno, tvoritvi štiristopa iz dvoreda itd.).

Ker je dobro mnoge vaje najprej pokazati, a jih sam ne moreš (n. pr. zavoje, tvoritev večstopov itd.), pozovi boljše, spretnejše telovadce pred vrsto ter na njih razloži in pojasni izvedbo vaje; nato šele vadi z vsemi. Potem ko si že dal povelje ali celo med poveljevanjem samim ne pojasnuj ničesar več; to opravi pred poveljem ali — če se ti zdi potrebno — po izvedbi.

Točna izvršitev vsake vaje zahteva daljšega vežbanja. Zato ne zahtevaj popolnosti takoj prvo uro; za enkrat je dovolj, da učenci vajo in povelje razumejo ter vedo, kako se izvrši. Hitrost, sigurnost in strumnost pridejo šele z večkratnim vežbanjem. P o n a v l j a j torej pridno vsako vajo, a vendar iste ne predolgo, ker bi sicer postala telovadba dolgočasna.

Zelo važni so večkrat posebni m e t o d i č n i p r i p o m o č k i, kakor n. pr. da mlajšim telovadcem z roko pokažeš smer obrata ali da se pri tvoritvi štiristopa iz dvoreda po dva in dva nerazdružna soseda držita za roke itd.

II. P r o s t e v a j e. — Kakor pri redovnih tako tudi pri prostih vajah ni potrebno, da pokažeš vsako vajo ali gib sam — zlasti ne na višji stopnji, ko morajo učenci že dokaj poznati telovadno terminologijo. Drugače je na nižji stopnji, ko imaš pred seboj še trde okorneže, pri katerih bi vsa razlaga ne izdala zadosti, ker ne poznajo niti najnavadnejših osnovnih gibov. Ali vsak gib, ki ga izvedeš, naj bo p o p o l n ; v z o r e n ; ne pozabi ga tudi imenovati in opisati.

Ko ga enkrat izvedejo vsi, jih opozori na glavne napake, ki si jih opazil. Nato začni z vežbanjem. Pri tem ali onem boš opazil še kako pomanjkljivost ali nepravilnost, opomni ga najprej s kratkim pozivom; če pa to ne pomaga, pojdi k njemu, mu znova opiši in pojasni dotični gib ali ga celo izvedi sam tik pred njim. Vendar naj bo popravljanje vobče splošno, na napake ne opozarjaj le dotičnika, ki jo je napravil, temveč prve ure vse; šele potem, ko si vajo večkrat vadil, pa nekateri kljub pogostemu vežbanju dela še to ali ono napako, ga pozovi kar imenoma.

Nekatere gibe je umestno p o k a z a t i o d d v e h s t r a n i, da si morejo telovadci na ta način ustvariti točno sliko o zahtevanem gibu. Pri mlajših telovadcih je priporočati, da vadiš obrnjen proti njim — v z r e a l n i o b l i k i, t. j. gib, ki se mora izvesti v levo stran, izvedeš desno in nasprotno.

Težje in restavljenejšje gibe, kakor tudi posamezne vaje, r a z s t a v i najprej na dele in vadi le-te zase, nato šele skupaj. Kadar se vadi vaja na štetje, n e š t e j v e d n o s a m, marveč uporabi za to učence (enega ali več). Vadijo pa naj tudi brez glasnega štetja; v tem primeru pa pazi, da bodo držali e n a k o m e r e n t e m p o, kajti izkušnja uči, da ga otroci zelo radi pospešujejo. Štetje more nadomeščati tudi ploskanje z rokama ali udarci s palico ob tla itd.

III. S p r e t n o s t n e v a j e. — Pri teh zadostuje včasih sama razlaga, večkrat je pa treba vajo tudi pokazati. Ker so te vaje često zelo

zabavne, celo smešne, je skrbeti, da se ne smatrajo kot izključno take. To bi bilo popolnoma proti prvotnemu in glavnemu smotru teh vaj: saj so baš marsikatere izmed njih tolike vrednosti v telesno-vzgojnem smislu. Z ozirom na to sta pri njih disciplina in red vsaj toliko potrebna kot pri ostalih vajah.

IV. I g r e. — Ker jih mnogo zahteva dosti prostora, a je telovadcev za tesno telovadnico preveč, si pomagaš na ta način, da razdeliš učence na dve skupini: prva se igra, druga pa n. pr. pleza ail skače ali vadi na orodju itd. Po določenem času se obe skupini menjata.

V. L a h k a a t l e t i k a. — Ta se odlikuje po tem, da se more vaditi v obliki tekmovanja.

Vzemimo n. pr. t e k : a) Telovadce razdelimo v skupine po 4—6 ali več; postavijo se za črto. Kdor preteče dano razdaljo prvi, je zmagovalec vrste. Potem teče druga skupina. Končno tekmujejo še tekmovalci vrst med seboj. Tako dobimo najboljšega tekača. — b) V telovadnici, ozir. na dvorišču postavimo štiri predmete v razdalji 5—15 m (kot oglišča kvadrata). Posamezne dvojice ali trojice ali četvorice tečejo okoli teh predmetov dvakrat ali večkrat; končno tekmujejo še zmagovalci med seboj.

Podobno postopamo pri s k o k i h. Vendar ne smemo onih, ki določene višine ali daljine ne preskočijo, takoj izločiti iz vrste, temveč dovoliti moramo vsaj enkratno popravo. Najboljše pa je, da razdeliš telovadce na dve skupini, in sicer po zmožnosti; na ta način nobeden predolgo ne čaka, na drugi strani je pa omogočeno tekmovanje med boljšimi, kakor tudi med slabšimi.

Pri vajah z d o l g o k o l e b n i c o uredi tako, da bodo vrteli kolenico po vrsti vsi, ne pa vedno ista dva ali še morda celo sam.

VI. O r o d n a t e l o v a d b a. — Nepogrešljivi skoro so predtelovadci-vaditelji pri orodnih vajah. Da ne trpi disciplina in red, zapovej ostalim telovadcem, da se imajo le-tem brez izjeme strogo pokoravati. Ti predtelovadci pa si ne smejo sami izmišljati in sestavljati vaj, temveč jih vsaki vrsti sproti določuj s a m.

Pri vseh telovadnih vajah je poleg vzorne predvaje potrebna vedno tudi primerna razlaga. Ta naj bo kratka, brez nepotrebnih pojasnil, a vendar točna in razumljiva. Če rabiš posebne tehnične izraze, jih rabi pravilno tako v stvarnem kot v slovničnem oziru. V s a k o v a j o, o z i r. g i b i m e n u j, p o v e l j a p r i r e d o v n i h v a j a h p o j a s n i. Ker je želeti, da se telovadci — zlasti na višji stopnji — seznanijo tudi s telovadnimi izrazi in poveljevanjem kot takim, jim večkrat daj priliko, da se poizkusijo v poveljevanju, v vodstvu vrste itd.

P r v e u r e j e t e l o v a d c e n a v a d i t i n a r e d, k i g a j e p o t e m tudi dosledno zahtevati. Potem ko odlože v oblačilnici, ozir. v določenem kraju suknje in vse nepotrebne stvari (nož, svinčnik, uro itd.), poveljuj nastop v red na običajnem mestu. Prepričaj se nato, če so odložili vso

nepotrebno obleko ter se sezuli, ozir. preobuli; v nogavicah jim ne dovoli telovaditi. Za preoblačenje in preobuvanje naj izrabijo odmor. Večkrat preglej tudi pri tej priliki posamezne dečke, če so umiti in snažni; v nasprotnem slučaju umazanca poženi k vodnjaku.

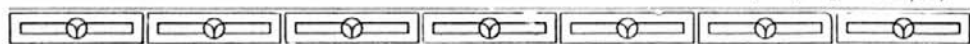
Navadno pričnemo telovadno uro z lažjimi vajami, napornejše so sredi ure; prav tako tudi ne zaključuj ure s takimi vajami, pri katerih se telovadci močno razgrejejo. Cela telovadna ura pa naj bo pestra, zanimiva in prijetna, ura dela in veselja.

Korakanje poživi s petjem primernih koračnic. Zato jih pa ne nauči samo prve kitice, temveč vseh, ker ti potem ne bo treba pesmi venomer menjavati. A pojejo naj nalahno in ne kriče.

Po končani telovadbi naj se hitro oblečejo in to popolnoma, ne pa da bi še na ulici ali na hodniku vlekli suknjiče nase itd.

Še nekaj! Česar nimaš, ne moreš dati. Bodi zato po možnosti sam reden telovadec ter skušaj razširiti svoje praktično in teoretično znanje. Za dobre uspehe so potrebni dobri zgledi in dobra metoda, dober način poučevanja. Občutljiv moraš biti dalje za red in točnost, ki jo zahtevaj ob vsaki priliki. Polovičarstvu ni mesta v telovadnici.

(Dalje prihodnjč.)

Beležke šolsk. vodje na hospitacijah.

Hribski.

Potrkam in vstopim v najvišji razred na šoli. Učenci in učenke urno in tiho vsanejo ter čakajo, dokler jim ne dam znamenja, naj sedejo. Kakor so bili mirno in tiho vstali, tako so sedli mirno in tiho. Znamenje prav lepe discipline. Gospodična tovarišica je stala na vogalu šolskega podija. Imela je pregled čez vse učence in ni zakrivala šolske deske. Pokliče učenko k šolski deski. Prihod učenke k tabli in odhod v klop je bil miren, dostojen; enako učenca. Takoj vidim, da dosledno vadi učence v lepem vedenju. Ogledam si uradne spise. Vsi so prav lepo spisani in nisem našel v njih madežev in nikakršnega črtanja in popravljanja. Prav lep dokaz vestnosti in zbranosti duha. Ozrem se po razredu. Vse je na svojem mestu, vse v redu in harmoniji. Sledim jezikovnemu pouku. Obravnavajo: koren, osnova, obrazilo; 1. nedoločniška osnova in obrazilo, 2. sedanjiška osnova in obrazilo. — Pravila izvajajo učenci iz zgledov, ki jih napišejo na šolsko desko. Temu sledi vaja v iskanju korena, osnove in obrazil. Ko piše učenka na šolsko desko, pišejo drugi v vadbene zvezke. Sodelujejo tedaj vsi. Odgovori učencev niso šablonski; odgovarjajo pestro. Vidim, da se v pouku slovnice ne opira na suhoparna slovníška pravila in na v slovnici nanizane zglede, temveč na čtivo in živo govorico. Prav. Kaže pa tak postopek veliko inteligenco učne osebe. Zanimajo me šolske naloge. Odprem omaro. V nji vidim vzoren red. Ogledam si naslove šolskih nalog. Pisali so: »Iz dnevnika mojih počitnic«, »Listje pada«, »Kako sem izvedela, kdo je Miklavž«, »Poezija svete noči«; dalje »Gjurovo spoznanje«, »Največja dobrotja je voda« itd.

Že ti naslovi sami so mi dokaz, da poučuje psihološko ter da uvažuje koncentracijo pouka. Nekaj nalog prečitam. Vsebina in slog kaj individualen; niso umerjene po enem kopitu, slikovite so. Primere, kakor: srebrni potoček, sve-

čana tihota, mrak nas ovije v temni plašč, žarno solnce, žametne glave so se klanjale po njivi (deteljo ima v mislih), večni prerok vremena — Krim itd. kažejo, da v jezikovnih urah pridno posega v bogato zakladnico slovenskega jezika. Vse naloge so vestno pregledane, enako poprave. V popravah z doslednostjo zatira napačno rabo glagolov in zahteva, da stoje glagoli na najodličnejšem mestu v stavku in ne na koncu. Na pravilno rabo časov polaga veliko paznjo. Učenci namreč najraje govore in pišejo v sedanjem času, redkokdaj uporabljajo pravilno pretekli ali prihodnji čas, še manj pa predpretekli; izjemoma se poslužujejo sedanjika in sedanjika s prihodnjikovim pomenom. Pri popravah ne popravljajo teh napak samo ustno, ampak jih zapisujejo tudi v posebne zvezke in navajajo vzroke, zakaj rabijo zdaj ta, zakaj oni čas. Tudi trpne oblike ne mara. Stavke, kakor: se vidi, se govori, se pripravlja, se je obravnavalo, se je vprašalo, se je rešilo itd. preganja dosledno. Dovoljuje jo samo tedaj, če je resnično potrebna, n. pr.: deček se brani. Stavka pa: vsedla sem se, mrak se je vlekel — jo pa vznemirjata naravnost. Pa je res boljše: legla sem, mrak je legel. Glede pravilne rabe namenilnika morajo pojmiti učenci, da je v zvezi redno le z nedovršnimi glagoli, n. pr.: grem pobirat, a ne: grem pobrat. Glede težkoč glagolov, ki so sestavljeni s predlogi: v in u, s, z in iz si pomaga na ta način, da seznanj učence s pojmovanjem teh predlogov. Predlog »v« pomeni v zvezi z glagolom večkratno — pomikanje v notranjost, n. pr. vlivati — v skledo, v vrč itd. Nasprotno znači predlog »iz« — pomikanje iz notranjosti, n. pr.: izlijem iz sklede, iz vrča itd. Glagol »zlijem«, ki je sestavljen s predlogom »z« pa pomeni, da zlijem več tekočin v skledo, n. pr. vodo in kis. Glagoli, sestavljeni s predlogom »u«, značijo enkratno dejanje ali neko odstranitev, n. pr. umrje, ujame, udušiš itd. V pravilno pojmovanje glagolov izjokati in zjokati se uvede učence s stavki: Odleglo mi je, ker sem se izjokala. Zjokala sem se, ko sem čula pretresljive vesti. Germanizme: Začelo se je mračiti, nehala sem delati, zdaj ni čas za sejati — pretvarja: Mračilo se je, končala sem delo, zdaj ni čas setve itd. Sploh je pri nji kopičenje nedoločnikov v stavkih v veliki nemilosti. Glede sestavljenih pridevnikov morajo vedeti učenci, da jih pišimo takrat, kadar lahko vtaknemo med nje veznik »in«. Ako tega ne moremo, tedaj jih pišimo skupaj in ne narazen, n. pr.: snežni in beli kristali, temni in zeleni borovci; pač pa snežnobeli kristali, temnozeleni borovci, ker ne govorimo snežno in beli kristali, temno in zeleni borovci. Stavkov, kakor: Z veseljem sem korakal, z žalostjo sem se poslavljaj tudi ne dopušča in zahteva, da pišejo: Vesel sem korakal, žalosten sem se poslovil itd. Števniki »par« smejo staviti samo pred samostalnik, ki ga resnično zahtevajo, n. pr.: par nožavic, par konj itd., ne pa par dni, par mesecev; pravilno le: nekaj dni, nekaj mesecev. Nedoločni števniki »ves« naša govornica premalo pozna. Nadomešča ga njegov pobratim »cel«, kar je pa največkrat nepravilno. Tako n. pr. pišejo in govorijo: Cel teden sem težko delal; pravilno: ves teden...; pač pa: cel hleb sem razrezal (ker ga lahko dejansko delim). Ne: cela vas je pogorela, ampak: vsa vas...

V narečju odklanja »a« pri glagolih v tretji množinski osebi in v tožilniku pri ženskih samostalnikih. Kakor njen profesor na učiteljsišču, tako se i ona pošali s stavkom: »Že greja pa fana neseja.«

V slovniskem pouku tudi ne prezira izjem in jim posveča potrebno pozornost. Tako sem opazil, da vedo učenci za razliko v sklanjatvi samostalnika parkelj. Goveji parkelj sklanjajo: parkelj, parklja, Miklavževega spremljevalca pa: parkelj, parkeljna. Sploh veže slovniški in spisni pouk zelo tesno, ker je prepričana, da je pogoj dobrih spisnih nalog: 1. temeljito znanje slovnških pravil in tudi izjem posameznih pravil, 2. bogat besedni zaklad. Le-ta je zopet združen kar najtesneje s slovenskim poukom, saj morajo učenci tvoriti iz besednih debel nove besede, iz glagolskih debel razne določne in

nedoločne glagolske oblike, ki so važne za kratko, jedrnato, a obenem polno izražanje.

Dolga je bila ta hospitacija, a zelo poučna zame. Ko sem odhajal iz razreda, se nisem mogel iznebiti misli, kaj bi vse učenci znali, če bi jih vodile same take učiteljice od prvega razreda do osmega šolskega leta. Škoda, da ni tako...!

Slovenske čitanke za osnovne šole.

J. E. Polák.

(Dalje.)

Andreju Rapétu so skazili čitanko deloma tudi v tiskarni, oziroma se mu je izkazila pri urnem urejevanju; vsaj jaz sem dobil vtis, da so berilni sestavki števil 11., 13., 14., 15., 18., 20., 33., 37., 38., 39., 40. in 41. zamešani med snov, kamor pravzaprav ne spadajo. To je sicer malenkost, a kazi vtis, ki ga napravi čitanka na onega, ki jo — študira.

Prav dobro je obdelano »Gospodarstvo«. (Vidi 4. čit. str. 56. do 73.) To so lepi odlomki iz onih celot, ki bi jih naj obdelala čitanka za 7. in 8. šolsko leto z ozirom na dom, vrt, sadovnjak, polje, travnik, pašnik, gozd, vinograd itd. Dobro je obdelana tudi »Priroda«. (Vidi 4. čit. str. 74. do 111.) Tu sem našel berilne sestavke, ki so izvrstni, tako n. pr. 95. Češnja (vidi 4. čit. str. 99) i. dr. Lepo je načrtan v tem delu delovni moment, kot n. pr. števil 67., 77., 78., 79., 80., 82., 83., 88., 97. Lepe slike za umetniško vzgojo nudijo števil 64., 66., 74., 86., 90., 92., 93., 96., 100., 101., 102., 103., 104., 106., 107., 109., 110. Če je legendarna snov na pravem mestu — no, to pa je samo stvar okusa. Slab ni odstavek »Prirodopis in prirodoslovje«. Ker ni imel (najbrž) sestavitelj ob končni ureditvi svoje čitanke pri rokah dela Lj. Černeja, se nekatere reči ponavljajo (vem, v razširjenih koncentričnih krogih), kar pa je z ozirom na skopo odmerjen čas v osnovni šoli škoda. To tudi kaže, kako velikega pomena je za sestavo dobrih čitank, da se grade od temelja dalje in ne vsako stvar zase. Nečesa pa pogrešam v tem delu, t. j. delovni moment ni prišel do one veljave, kot bi moral in kakor bi lahko. In to je ono, kar rodi ob realno-tehnični snovi tako rado misel na »mehanični verbalizem«, pred katerim svari Fleré in zahteva mesto izrazitega realno-tehničnega dela čitanke bolj produktivno delo in nudi k temu v svojih zahtevah le bolj pojasnjevalne slike.

Jaz zase sem mnenja, da ravno samo produktivno delo je vzrok, da ne pridemo z realno-tehničnim poukom v osnovni šoli daleč. Vse se suče okoli večnih ponavljanj in ob izstopu iz šole ne ve otrok ničesar in zna narediti prav malo. To produktivno igrčkanje (vem, Fleré ume to delo drugače; a sem uverjen, da to njegovo delo ume komaj 15% učiteljstva; pa sem segel v odstotkih precej visoko) je vzrok, da otroci naših osnovnih šol v drugih šolah ne uspevajo in tudi uspevati ne morejo; zakaj knjige so jim pri takem učenju le balast, ki ga nosijo iz doma v šolo in iz šole domov; da bi se pa iz njih učili, to jim še na misel ne pride. In tako cepajo učenci v meščanskih, srednjih, strokovnih i. dr. šolah. In kaj se rodi iz tega? — Znana obsodba kmeta in inteligenta: »Osnovna šola je za nič!«

Nihče menda ne bo odrekal Nemcem, da so se dvignili kulturno v vsakem oziru zelo visoko. Kje smo še mi za njimi! A nikomur med Nemci ni prišlo na misel, da bi napovedal neizprosni boj »realnim knjižicam«, oziroma realnemu delu v čitankah. Zakaj neki ne? — No, oni so vedeli, da mora seči učitelj ob podajanju realno-tehnične snovi precej preko štirih zidov, in da nekaj od tega morejo učenci obdržati za življenje; to pa, kar obdrže, mora postati njihova last, ki pa si jo pridobe (poleg produktivnega dela ob predavanju, kot n. pr. z eks-

perimenti, izdelovanjem preprostih instrumentov za iste, izdelovanje orodja itd.) le na ta način, da zvežejo prakso tudi s teorijo. Povsod v življenju je tako, in tudi osnovna šola ni drugega (oziroma bi vsaj biti ne smela) nego kosec življenja, ki veže z a b o j na vaški luži s p a r n i k o m na morju — življenja.

Sploh se mi vidi, da smo segli v osnovni šoli z delovnim momentom preko cilja, t. j. mesto dobave logičnih pojmov, katerim je to delo posvečeno in namenjeno v prvi vrsti, smo segli po — profesionalizmu še pred 14. starostnim letom, čeprav je to po zakonu takorekoč prepovedano. Jasno je tudi, da producira iz sebe lahko le oni, ki kaj ima v sebi, a nikoli ne oni, ki nima skoro ničesar. A osnovna šola se vidi meni bolj podobna rezervoarju, ki šele zbira moči za poznejši pogon. Nisem pa s tem mislil reči, da se naj snovi v rezervoarju od ležanja usmra de. Trdim pa, da se vrši boj pri nas proti realno-tehničnemu delu v čitankah zaradi tega, ker se učiteljstvu, t. j. njegovi produktivnosti ne — z a u p a ! Toda, če smo že res zreli za univerzo, potem se nam mora tudi toliko zaupati, da bomo produktivni vsaj mi, a učenci pa po konstelaciji sedaj p r o d u k t i v n i, sedaj r e p r o d u k t i v n i. Ob vsakem času svoje! Upam, da je doba »šolm>štrov« (ki so znanost ubijali v glavo) minula. Sicer pa: čemu imamo nadzornike! Tem pa menda ne bo nemoogoče dognati, kakor ubija ta in oni učencem in učenkam znanost itd. v glavo.

To povedati se mi je zdelo potrebno zaradi tega, da povem, zakaj se potezam za realno-tehnično snov kot tako (ne samo v obliki dodatnih komentarjujih slik in sličic k produktivnemu delu otrok) tudi v čitankah za osnovne šole.

Zemljepisje je obdelal A. Rapé čedno. On nudi najpoprej slike in sličice, ki jih vloži ob koncu v okvir; in s tem dobimo res čedno in pregledno celoto. Zgodovina je podana v maniri iztrganih listov. Opeka, kamenje, pesek, apno, voda, les, železo itd. niso hiša, a iz njih se da hiša narediti, če jih dobe v roke mojstri, ki znajo vse to zvezati. Tudi ti iztrgani listi iz zgodovine postanejo zgodovina šele tedaj, če bi imeli vez. Te vezi pa ni; zakaj 244. Ujedinjenje (vidi 4. čit. str. 270. do 277.) in 246. Po trpljenju k svobodi (vidi 4. čit. str. 278. do 284.) nista vezi, ampak celota, ki pa jo ume v ti (dramatizirani) obliki samo oni, ki ve iz zgodovine več, nego pa ono od str. 259. do 314. Sicer se pa dramatizacija zgodovine niti Shakespeareju ni povsod posrečila; in ravno tu je od resnega do smešnega samo — en korak.

Oddelek na str. 315. do 322. bi bil morda primeren, če bi bila čitanka izdelana za 5. in 6. šolsko leto in v res literarnem zanosu. Tako pa se mi zde ti možje otožni in osamljeni, kot spomeniki na pokopališču.

Ko bi bil A. Rapé pri končni redakciji »Četrte čitanke« izločil: a) vse one berilne sestavke, ki ne sodijo več na to stopinjo; b) vse one, ki segajo preko te stopinje; c) vse one, ki so čitanki samo v balast, pa bi mu bilo ostalo prostora dovolj, da bi bil dodal lahko tudi slovnico, ki bi jo morali obvladati učenci in učenke te stopinje; in uvrstil bi bil še kljub temu lahko nekoliko boljših berilnih sestavkov, ki bi vrednost njegove čitanke izdatno povzdignili.

Kljub omenjenim nedostatom trdim, da je storil tudi A. Rapé s svojo čitanko lep korak naprej. V nji odtehta dobro blago slabo. In že to je veliko; kajti ob novi izdaji se dajo popraviti ti nedostatki; in s popravo teh bo dobila čitanka novo lice in namerila bo prvi korak v dosego čitanke Pavla Flereta, ki je po mojem mnenju najboljša čitanka, kar jih imamo Slovenci za naše osnovne šole sploh.

Ob koncu naj omenim samo še to, da je bil pri izbiri rekov, pregovorov, pametnic in ugank A. Rapé precej previden. Veruje naj, če bi bil še bolj, bi to njegovi čitanki ne bilo prav nič na škodo, ker to blago, če ni prav previdno izbrano, ni drugega nego navlaka. Vem, ta in oni bi utegnil meniti, da čitanka

brez te navlake ni popolna. Pa je lahko tudi brez te; zakaj tudi literarna čitanka nima namena (oziroma bi ga imeti ne smela), da rubricira literarne proizvode.

6. **Pavel Flerè:** »Peta čitanka«. Ta čitanka je najboljša izmed novih slovenskih čitank za osnovne šole. Daleč za njo so ostale tudi vse naše čitanke (za osnovne šole) starejšega datuma. Ob nji se bodo naučili marsičesa tudi sestavljavci čitank za meščanske in srednje šole. Pavel Flerè je pokazal, kako je treba sestaviti čitanko, da dobi literarno in tudi znanstveno vrednost.

Ob Pavel Flerétovi čitanki pridejo do veljave sledeči momenti: a) nacionalni, b) socialni, c) umetniški, č) realni in d) tehnični, t. j. on se je pri sestavljanju svoje čitanke oziral na dušo in telo in tako je zadel vse troje, t. j. srce, glavò in voljo; in to troje je ono, kar vodi k pravi izobrazbi, in s to tudi k časni in večni sreči.

Edina napaka te čitanke je ta, da se je dvignila tako visoko nad druge, da zija med njo in med ostalimi novimi slovenskimi čitankami taka praznina, da se je iste ob pogledu na celotno stavbo »Izdanja v petih delih« ustrašil tudi Flerè sam in v bojazni, da bi ga ne umeli (in ga pretežna večina tudi res ne bo), je priobčil v »Učit. Tov.« komentar, ki ga bo razumelo učiteljstvo le tedaj, če preštudira »Izdanje v petih delih« kot — celoto. Brez takega študija pa bo ostal tudi P. Fleréta komentar, ki se nanaša posebno na njegove rekapitulacijske kulturne slike in sličice od str. 162. do str. 427. — glas vpijočega v puščavi. (Glej »Učit. Tovariš« 1923, št. 23 i. dr.)

Toda oglejmo si to lepo čitanko natančneje. »Udovi tožni, zapuščeni«... je odkazan v nji časten prostor. To je krasna poteza z ozirom na nacionalno vzgojo. Da, za tem, da bodo tvorili Srbi, Hrvati in Slovenci neokrnjeno celoto, mora iti vse naše stremljenje. To stremljenje mora preiti vsakemu Srbu, Hrvatù in Slovencu v kri in meso; in da se to tudi v resnici zgodi, mora skrbeti že osnovna šola.

Toda — kako?...

Omenil sem že zgoraj, da nam nudi P. Flerè večina snovi v maniri rekapitulacijskih kulturnih slik in sličic. In kdor se bo v te krasne rekapitulacijske kulturne slike in sličice poglobil, bo šele uvidel, kam se lahko zaide, če se »Izdanj v petih delih« (vzeto kot celota) ne izdaja od spodaj navzgor. Celotna stavba dobi razpokline, ki jih lahko zamažemo in prebelimo, da je videti stavba na oko brez hib, a je v resnici, t. j. v svoji notranjosti precej trhla.

Toda o tem natančneje pozneje.

(Dalje prihodnjic.)

Kultura in književnost

† **Ivan Šubic.** Dne 11. marca t. l. je umrl vladni svetnik, višji šolski nadzornik za obrtno in trgovsko šolstvo, ravnatelj Tehniške srednje šole v Ljubljani i. dr. Ivan Šubic. Pokojnik je bil rojen l. 1856 v Poljanah nad Škofjo Loko. Od l. 1888 je bil v Ljubljani voditelj strokovne državne šole za obdelovanje lesa. Po njegovih intencijah in načrtih je bila l. 1911 v Ljubljani ustanovljena državna obrtna šola, ki je postala največjega pomena za razvoj slovenskega obrtništva. Za »Slovensko Matico« je spisal obsežno knjigo »Elektriko« in več drugih spisov.

† **Franc Kos.** Dne 14. marca t. l. je umrl v Ljubljani starosta slovenskih zgodovinar-

jev profesor dr. Franc Kos, ki je bil bližnji rojak Ivana Šubica in rojen v Selcih nad Škofjo Loko l. 1853. Služboval je na ženskem učiteljišču v Gorici in v Kopru, kjer je bil tudi šolski nadzornik. Spisal je l. 1890 »Vzgojeslovje«, sicer pa posvetil vse svoje moči raziskovanju zgodovine o Slovincih. Njegove temeljite knjige »Gradivo za zgodovino Slovencev« je izdala »Leonova družba« v Ljubljani.

Podaljšanje šolske obveznosti v Srbiji. V letošnji »Narodni Prosveti« št. 18 je izšel članek »Projektovano osmorazredno školovanje«. Pisec V. Petković pravi, da osmorazredna šola ni izvedljiva in je nespametno to uvajati zaradi reklame. Tudi Nemčija,

Anglija in druge države so stopnjevale pri-
 šle do tega. Štirirazredno šolanje ima Srbija
 od l. 1882 (Novakovičev zakon), in to je
 prevzel l. 1904 Davidovičev zakon, a že
 42 let je ta obveza največ na papirju. Mnogi
 otroci, posebno deklice, ne obiskujejo šole.
 Ni zgradb, ni učiteljev; niti v Belgradu ni
 štiriletna obveznost izvršena. Srečna bi bila
 država, ko bi izvedla štiriletno vsakdanjo
 šolo in dvorazredni zimski tečaj (produžno
 šolo), torej šestletno obveznost. Slove-
 niji pa pustimo sedanje šolstvo. Ako se to
 povsod res izvede, postane naša država kulturna
 in potem bo kot kulturna izvedla osemrazredno
 osnovno šolo. — Temu članku sledi odgovor
 »Produženje obaveznog osnovnog školovanja«
 v naslednji (19.) številki »Narodne Prosvete«. Član-
 kar M. S. pravi med drugim: »Življenje polje-
 delcev, obrtnikov itd. zahteva večjo in širšo
 izobrazbo, a mi nimamo izvedenega niti štiri-
 razrednega šolanja, zato strahovita zapu-
 ščenost naše osnovne šole. Če to pustimo,
 tudi še 50 let ne bo boljše in ne bomo tam,
 kjer so že davno evropski narodi. Danes
 pride mladina z 10. ali 11. letom iz šole,
 a izgubijo se rezultati osnovne šole, ker se
 vobče po šoli nihče dalje ne zmeni za mla-
 dino. Mi moramo naprej, mesto reakcije
 moramo težiti prosveto. V težkih letih bo-
 jevanja je bil pač marsikak zastoj. Sedaj je
 pa treba, da takoj odstranimo štiri- in šest-
 razredno šolanje. Mi ne smemo nazaj v mrak,
 mi moramo naprej v svetlobo. Oni, ki go-
 vore »z ozirom na naše prilike«, morajo ve-
 deti, da baš te naše prilike brezobzirno za-
 htevajo pojačeno osnovno obvezno šolanje.
 V ta namen je takoj v zakonu predvideti
 tudi sredstva za to izvršitev, pomnožiti učitelj-
 stvo in vse ostalo, kar je s tem v zvezi.

F. L.

Smernice za boj proti pijančevanju.

1. Kulturna, prosvetna in vzgojna dru-
 štva imajo zvišeno nalogo, vzgajati ljud-
 stvo, zlasti mladino, nele telesno in umsko,
 marveč zlasti moralno in gojiti srčno kul-
 turo. Zavedati se morajo, da je pijančevanje
 v našem narodu glavni vir nekulturnosti
 (surovosti) in nemoralnosti. Zato se imajo
 čuvati vsega, kar pospešuje pijančevanje;
 gojijo pa naj z vsemi močmi treznost in so-
 rodne kreposti: varčnost, dostojnost, plemenitost.

2. Nobeno kulturno, prosvetno in vzgojno
 društvo naj nima sej in sedeža v gostilni.

3. Vsako društvo naj pazi, da noben nje-
 gov član društvu ne bo delal sramote s
 pijančevanjem. Proti članom, ki v tem oziru
 kaj zagreše, naj se postopa disciplinarno.

4. Društvo naj navaja svoje člane k plemenitejšim užiteklor kakor je pijančevanje in naj jim jih tudi nudi. Čitanje, petje, godba, umetnost, telovadba, šport in lepota narave naj odtehtajo veselje, ki ga nudi alkohol.

5. Društvo naj ne napravlja preveč veselice in izletov, ker veseljačenje ne sme in

ne more biti naloga resnih društev. Kolikor pa je veselje, naj se vrše, ako mogoče, brez alkohola; ako ne, morajo biti vselej vsaj tudi brezalkoholne pijače na razpolago. Končajo naj se veselice kolikor mogoče zgodaj, nikakor pa naj se ne raztegnejo preko podaljšane policijske ure.

6. Društva naj ne uprizarjajo gledaliških predstav, v katerih se pijančuje, ker take igre občinstvo bolj posurovljajo kakor vzgajajo.

7. Vsako društvo naj širi med člani in narodom smisel za treznost. V to svrhu naj ustanovi poseben treznostni odsek.

Društvo za gojitev treznosti
 v Ljubljani.

»Prerod«, glasnik za gojitev treznosti in
 pravno povzdigo naroda. V 2. številki so
 zopet zanimivi članki o tem delovanju. V
 članku »Vinogradniki — čujte« se opozarja,
 da vinogradi niso trajno bogastvo in ni
 prav, ako vinogradniki izpreminjajo večino
 svoje zemlje sploh v vinograde, ne glede na
 to, je li svet za to primeren ali ne. Ali naj
 slovensko ljudstvo res popije vso brozgo,
 kar se je »pridela« v raznih »prisiljenih«
 legah? Danes krompir in druge reči veliko
 več donajajo, kakor vinogradi; nesmiselno
 popivanje ni v interesu pravih vinogradni-
 kov. Nadaljnji članki so: Alkohol — lažnivec
 in slepar. Kruta justica. Pijančevanje in za-
 koniki. V Jugoslaviji — pa v Avstriji. (V
 republiki Avstriji postopajo oblasti brezob-
 zirno proti alkoholu. Koroški Slovenec piše,
 da ljudje mirno plačujejo ta davek, kakor
 bi se zavedali, da če je kateri davek pravi-
 vičen, je pravičen visok davek od alkohol-
 nih pijač.) »Slike iz naše javnosti« pa ka-
 žejo, da »Prerod« pošteno žigosa gotove
 razvade s posebnim ozirom na mladino, zato
 ga toplo priporočamo učiteljstvu in občinstvu.
 Letna naročnina 25 Din (Ljubljana, Poljanski
 nasip 10).

Svetopisemske kateheze za 1., 2. in 3.
 razred ljudskih šol. Sestavil duhovnik tržaško-koperske škofije. Natisk odobril in pri-
 pustil škofijski ordinarijat tržaško-koperski.
 Cena za 1. razred Din 14.50, za 2. in 3. razred
 Din 24. Naročila sprejema Jugoslovanska
 knjigarna v Ljubljani. Prvi zvezek obsega
 (na 78 straneh) kateheze o troedinem
 Bogu, o Bogu Stvarniku in o Bogu Odreše-
 niku. Drugi zvezek pa ima (na 208 straneh)
 poglavja o stari zavezi, novi zavezi, o pri-
 pravi za prvo sveto birmo; za sklep: Jezu-
 sovo kraljestvo na zemlji. Glavni namen
 teh katehez je pripraviti otroke za prvo
 sveto spoved in prvo sveto obhajilo, zato
 je v njih osredotočena vsa snov v svrhu
 te priprave. Na podlagi teh katehez bodo
 otroci dobro pripravljene za krščansko živ-
 ljenje. Prikladne so te kateheze tudi za
 vsako krščansko hišo kot domača družin-
 ska knjiga.

Vzgojeslovje s temeljnimi nauki o duše-
 slovju za učiteljišča in sorodne šole. Spi-

sala dr. Janko Bezjak in prof. Dragotin Pribil. Odobril oddelek za prosveto in vere v Ljubljani. Cena trdo vezani knjigi 56 Din. Založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

»Pedagogika I. knjiga«, tako je nadpis 279 strani broječemu obširnemu in sistematičnemu delu, ki je pravkar izšlo v založbi Učiteljske tiskarne. Na knjigo so težko že čakala učiteljišča, je pa knjiga tudi neobhodno potrebna vsakemu inteligentu, ki se hoče poglobiti v dušeslovje in vzgojeslovje. Uvod podaja splošne temeljne pojme pedagogike, govori o predmetu vzgoje, o vzgojevalcu, vzgojnih činiteljih, o odnosjih med pedagogiko in drugimi znanostmi. Prvi del je posvečen dušeslovju. Posamezna poglavja obdelujejo: temeljne pojme duševnih pojavov, umovanje, zaznave in nazore, predstave v ožjem pomenu besede, pozornost in pazljivost, spomin, domiselnost ali fantazijo, mišljenje, čuvstvanje, stremljenje, nagone, poželjenje, hotenje, voljo. Drugi del obsega vzgojeslovje v podrobnem. Tako govori o razdelitvi vzgojeslovja, o vzgojnem smotru, vzgojnih načelih, vzgojnih oblikah, sredstvih, delu. Posebej govori o varstveni in skrbstveni vzgoji ter končno o vzgojitelju samem. — Vzgojeslovju se posveča dandanes vse premalo pažnje in najsi bo to s strani staršev, šole in vseh drugih vzgojnih činiteljev. Današnja doba je, bolj nego kdaj prej, potrebna takih del. Z Bezjakovo knjigo smo pa tudi prejeli prvo knjigo te vrste, ki se da s pridom in sistematično izrabiti kot učna knjiga. Prav to plo priporočamo.

Slovenska vadnica za višje razrede osnovnih šol in za meščanske šole v Celju. Drugo, neizpremenjeno izdanje. Odobrila pokrajinska uprava za Slovenijo, oddelek za prosveto in vero. Založila Goričar & Leskovšek v Celju. Cena kartonirani knjigi Din 24. — Knjiga obsega I. Slovniške vaje. A. Govorni razpoli. B. Besedotvorje. C. O stavku. II. Pravopisne vaje. III. Spisje. A. O slogu in o pesmiškem jeziku. B. Prosto spisje. C. Pisma. Č. Poslovni sestavki. Skupaj 152 strani. Knjiga je pregledno sestavljena in dobro uporabna.

Iz starorimske lirike. Zbral in prevedel dr. Fran Bradač. Izdala in založila Učiteljska tiskarna. Cena 12 Din.

Sam dr. Bradač piše v uvodu, da hoče s prevodom vzbuditi zanimanje za antično literaturo in pripomoči k zgradbi slovenskih prevodov antičnih umotvorov. Pod črto so pridejane opombe, da iz njih vsak izobraženec lahko razume dotično pesem. V uvodu podaja prevajalec kratko biografijo pesnikov. Zbirka obsega Catulla, Tibula in Propertija. Znano je, da je že dijaštvo v srednji šoli kaj rado čitalo klasike, dasi smo jih imeli le v tujem jeziku, zato je tembolj pozdravljati, da se s prevodi, ki so prav dobri, odpre pot do njih tudi širši inteligenci. Priporočamo!

Mejaši. Povest iz davnih dni. Odrasli mladini napisala Ilka Waštetova. Izdala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena elegantno vezani knjigi z originalno naslovno stranjo 25 Din.

Ne samo za mladino tudi odraslemu se bo knjiga priljubila, tako najpreprostejšemu seljaku, kakor inteligentu. Naša povest, ki ne zastaja po zanimivem pripovedovanju in izmeni dogodkov za napetim romanom, se vrši v času, ko so bili mejaši Slovincem Langobardi in ko so jim vsiljevali svojo kulturo Franki. Snov je vzeta iz zgodovine Slovencev, štirideset let po Samovi smrti ter se dogodki odigravajo na tolminskem gradišču in okolici, v Benečiji ter segajo na oglejski patriarhat in Virunsko polje, do karantinskih vojvod. Dogodki se odigravajo torej na slovenskih tleh, na zemlji, ki nam je bila ugrabljena po svetovni vojni. Biser knjigi je spretno opisovanje staroslovenskih običajev in pristna staroslovenska imena, ki jih srečavamo vseskozi. Knjiga kaže bojevitost in junaške pohode Slovencev, s katerimi so si osvajali zemljo in so prodirali na zapad. Mladini bo knjiga vzbujala ponos na našo zgodovino za časa naše samostojnosti in ji bo vzbujala spostovanje do naših pradedov.

K poglavju o deljivosti celih števil.

(Nadaljevanje.)

7. 7kratnik, 30kratnik, 1kratnik enošteviličnega števila — deljivo s 7, 11 in 83; n. pr.:

$$632709 : 7 = 90387 \\ : 11 = 57519$$

8. 3 enaka dvoštevilična števila — deljivo s 7, 13 in 37; n. pr.:

$$979797 : 7 = 139971 \\ : 13 = 75369$$

9. Enoštevilično število, 40kratnik, 6kratnik — deljivo s 7 in 17, 19, 23; n. pr.:

$$520030 : 7 = 74290$$

10. 6kratnik, 8kratnik, 9kratnik enošteviličnega števila — deljivo s 7 in 17, 73; n. pr.:

$$547281 : 7 = 78183$$

11. Enoštevilično število, 9kratnik, 6kratnik — deljivo s 7 in 19, 41; n. pr.:

$$87248 : 7 = 12464$$

12. Enoštevilično število, 5kratnik, 7kratnik — deljivo s 7 in 19, 79; n. pr.:

$$52535 : 7 = 7505$$

13. Enoštevilično število, 2kratnik, 9kratnik, 8kratnik — deljivo s 7 in 19, 101; n. pr.:

$$9188172 : 7 = 1312596$$

14. 3 ista enoštevilična števila, 4kratnik, 3kratnik — deljivo s 7 in 41, 53, 73; n. pr.:

$$6662418 : 7 = 951774$$

15. 9kratnik, 8kratnik, 4kratnik enošteviličnega števila — deljivo s 7 in 23, 47; n. pr.:

$$817236 : 7 = 116748$$

16. Enoštevilčno število, ničla, 3kratnik, 3kratnik — deljivo s 7 in 23, 89; n. pr.: 601818 : 7 = 85974

17. 3 ista enoštevila števila, 7kratnik, 4kratnik — deljivo s 7 in 47, 211; n. pr.: 8885632 : 7 = 1269376

Enoštevilčno število mora biti tako veliko, da je 2kratnik, oziroma 3kratnik itd. dvoštevilno število.

Dr. Karl Engliš: **Denar**. Poslovenil dr. Albin Ogris. Splošna knjižica št. 14. V Ljubljani 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Strani 236. Cena broš. Din 26, vezana Din 32.

Denarstveni problem — kakor v obče narodno-gospodarska stroka — nima na Slovenskem, razen nekaj novinarskih člankov, še nič prida literature. Pravega sistematičnega spisa v tej stroki sploh nimamo. Zato toplo pozdravljamo to novo izdajo v okvirju »Splošne knjižice«, ki se bo ne samo specifičnim interesentom — denarnim zavodom, finančnikom in juristom in drugim strokovnjakom — nego tudi sploh naši inteligenci dobrodošla.

Knjiga ima štiri dele in razpravlja pred vsem o osnovnih gospodarskih pojmih ter o nastanku in pojmu denarja in o denarni teoriji, v drugem delu o konkretnih denarnih oblikah, v tretjem delu o denarju v mednarodnem stiku in slednji govori o načrtu denarne politike. Vsebina spisa je vzlic koncentriranemu razpravljanju zelo obsežna in pregledna. Zanimiva pa bo knjiga tudi v terminološkem pogledu, ker je pričakovati, da bo dala v tem oziru povod za razpravljanje glede denarstvenih in valutarnih tehničnih izrazov. Saj se morajo radi pričloviti tozadevne literature uvajati ali adaptirati novi ali sorodni izrazi, ki še niso udomačeni.

Ker bo torej ta knjiga mikavna v marsikaterem oziru, je pa tudi po zunanji opremiti vabljiva, cena pa razmeroma zelo nizka, zato ne dvomimo, da bo mnogokdo segel po tej knjigi. Gotovo pa ne bi je smel pogrešati noben denarni in sorodni zavod.

Knjigo je dobiti pri založnici Zvezni knjigarni v Ljubljani in v vseh drugih knjigarnah.

Fr. Milčinski: **Mogočni prstan**. Narodna pravljica v štirih dejanjih. Splošna knjižica št. 12. Ljubljana 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Strani 91. Cena broš. Din 12, vez. Din 17. Kdo ne pozna Milčinskega? Njegov veeri humor nam je privabil že toliko smeha, da nas obide takoj šegava veselost, če slišimo njegovo ime. Kakor ostala dela, je tudi Mogočni prstan poln zdravega in vedrega humorja, ki le tu pa tam prav lahko nekoliko preskoči v satiro. Igra je bila uprizorjena z velikim uspehom v Narodnem gledališču v Ljubljani, kjer bo doživela še mnogo repriz. Vsekakor bodo zlasti diletantski odri tega dela veseli in ga bodo tudi lahko

uprizarjali. Pisatelj namreč ne zahteva tanzijem, ampak dovoljuje uprizoritev v kulturne in dobrodelne namene vsakemu diletantskemu odru, ki si nabavi najmanj 20 izvodov knjige. To je spričo nizke cene prav lahko izvedljivo. Obenem olajšuje pisatelj manjšim odrom igro tudi z navodili, kako je mogoče uprizoritev preosnovati. Sicer pa je delo tudi kot berilo zabavno in priporočljivo in ga bo gotovo vzljubilo mlado in staro. Posebno mladina naj bi ga prav mnogo dobila v roke!

V Zvezni tiskarni in knjigarni so nadalje izšli še sledeči spisi:

Ladislav Novák: **Ljubosumnost, veseloigra** v enem dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 45 strani; broš. Din 6, vez. Din 11. — Edmond in Jules de Goncourt: **Renée Mauperin**, roman, prevel P. V. B., 240 str., broš. Din 15, vez. Din 20. — Prosper Mérimée: **Verne duše v vicah**, povest, prevel Mirko Pretnar, 82 str., broš. Din 9, vez. Din 14. — Jaroslav Vrchlický: **Oporoka lukovškega grajščaka**, veseloigra v enem dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 48 str., broš. Din 6, vez. Din 11. — G. Hauptmann: **Potopljene zvoni**, dramatska bajka v petih dejanjih, poslovenil Anton Funtek. Avtoriziran prevod 124 str., broš. Din 16, vez. Din 22.

Cvetko Golar: **Pastirjeva nevesta**. Ljubljana 1923. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Str. 147. Cena elegantno vezani knjigi Din 24.

Te dni je izšla zbirka povesti in romanc našega priljubljenega pisatelja C. Golarja, ki je po svojih pesniških in leposlovnih delih dobro znan našemu občinstvu. Knjiga »Pastirjeva nevesta« obsega enajst povesti in romanc in se po svoji pisani krepki izvorni vsebini in lepem narodnem jeziku ugodno razlikuje od današnje simbolične futuristične literature. Vsebino tvorijo: Pastirjeva nevesta. — Kresna noč. — O miški, srebrno prepasani. — Pesnikovo maščevanje. — Prerokovanje. — Zamišljeni vir. — Beli in rdeči petelin. — Oče in sin Tomaž. — Trije kralji. — Gospa Lilija. — Dobri prijatelji.

Zvonimir Kosem: **Ej prijateljčki!**.. Knjiga za mladino. Izdala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena vezani knjigi Din 16.

Knjižica, ki se je bo mladina gotovo zelo razveselila in bo šla iz roke v roko, so Kosmovi »Prijateljčki«. Povestice niso predolge, so zanimive in so prikladne otroškemu obzoru. Štirinajst jih je vseh in že po naslovih vidimo njih različno in pestro vsebino: Ej prijateljčki! — Češnje. — Večer v gozdu. — Darko. — Babica. — Jež. — Kralj. — Markovo kraljestvo. — Domočje. — Gosji pastir. — Minka in Tinko. — Jagnje. — Lovci. — Krožnik breskev.

Euripides, Bratski spor (Phoinissai), preložil A. Sovrè. V novi založbi je izšel že

drugi prevod iz klasične grške dramatične literature, torej iz one panoge slovstva, ki smo jo Slovenci doslej najbolj pogrešali. Prevodno umetnost Sovretovo je kritika že pri prevodu Sofoklovega Oidipa zelo las-kavo ocenila, o novi Euripidovi drami pa je treba priznati, da je naravnost zgledno preložena. Bravec niti ne sluti ob Sovretovih gladkih in gibčnih verzih, koliko težav originala je prevajatelj moral premagati. S knjigo se je naš knjižni trg dragoceno obogatil in pričakovati smemo, da dobi prostora v knjižnici vsakega inteligenta. Cena broš. izvodu Din 18, vezanemu Din 24.

Nadalje je izšlo v »Novi založbi« v Ljubljani: Ignát Herrmann, Ivančkov sveti večer in nekoliko veselih povestic o živalcah, prevel iz češčine dr. Fr. Bradač. Ignát Herrmann je obče priljubljen češki pisatelj. Njegova pisava je zelo dovtipna in polna globoke življenske filozofije. Take so tudi te povesti o živalcah in primerne za šolske knjižnice. Cena knjigi je Din 14 — po pošti Din 15.

Prva Sveska »Dječije Biblioteke«; Put maloga Singa oko svijeta. Kao prvu svesku »Dječije Biblioteke« upravo smo primili priču o malom Singu (iz sela Ping,

ispod brda Ming, a u zemlji Ting-Ling-Ding), koji je htio vidjeti gdje sunce spava i tako pronašao da je zemlja okrugla. Tu je priču napisao engleski pisac Sidney Reid, a izdala ju je Prosvjetna nakladna zadruga. Priča je urešena sa deset ilustracija a cijena joj je Din šest. Dobiva se u svim većim knjižarama i kod izdavača, Zagreb, Mošinskoga ul. 6.

Sadjar in Vrtnar. List za pospeševanje sadjarstva in vrtnarstva. Glasilo Sadjarskega in vrtnarskega društva za Slovenijo. Letna članarina Din 25. Ljubljana, Resljeva cesta št. 24/II. V številki 1—2 je Poročilo o drugi redni skupščini Sadjarskega društva v Mariboru. Vpliv podlage in čepiča na rodovitnost (Jos. Priol, Maribor). Kalijeve soli — sredstvo zoper rastlinske škodljivce. Sadna industrija. Izbira čepičev (I. Kovačič, Pragersko). Visokodebelni špallir. O rožah (Avgust Bukovic, Ljubljana). Pocenji topla greda (A. Škulj). Črni koren ali kozja smrt (J. Zupanc, drž. ekon., Ptuij). Solnčni ljudje (Pavel Košir, Prevalje). Vprašanja in odgovori. Društvene vesti. Drobiz. Listek (Prišla bo pomlad!). Članki so dobro utemeljeni, list je važen za naše narodno gospodarstvo, zato se priporoča vsem prijateljem sadjarstva in vrtnarstva v naročbo.

Društvena in stanovska kronika

† **M. Gonzaga Grošljeva.** V uršulinskem samostanu v Ljubljani je 29. novembra 1923 umrla častita m. Marija Gonzaga Grošljeva. Bila je izredna ljubiteljica mladine. Delovala je več let na vnanji šoli kot zelo navdušena in spretna meščanska učiteljica. A na višku življenske moči je morala ostaviti vrsto in marljivo delovanje. Takoj po dovršenih študijah je hotela zopet prijeti za delo, a mlado življenje je začelo nepričakovano usihati. S krvavečim srcem se je morala posloviti od priljubljenega torišča — šole in mladine. Njena prijetna metoda, odkritosrčna ljubeznivost in neomejena požrtvovalnost ji je pridobila srca vseh učenk, ki so žalostne povpraševale, kdaj se vrne ljuba m. Gonzaga. S posebno iskrenostjo je gojila Marijino češčenje in naučila deco prelepe pesmi za kongregacijske sestanke. Blagopokojnica je imela mnogo lepih zmožnosti in vrlin, ki naj bi odlikovale vsako vzgojiteljico. Ena najznačilnejših potez njenega dobrototnega značaja je bila neizčrpna uslužnost in postrežljivost.

Dolgo je upala na izboljšanje zdravja, uporabljala razne pripomočke v nadi, da se vrnejo moči. A slednjič se je morala sprijazniti z mislijo, da je njeno delo pri mladini dovršeno. Vdala se je v božje sklepe — in zahrepenela le po nebesih. Vse zem-

ske želje so zamrle, vse misli se osredotočile v teženju po združitvi z Jezusom... A narava se je v najlepšem razvitku 33 let vendar upirala umiranju. Zato je m. Gonzaga mnogo trpela, a vse bolečine je prenašala v veliki vdanosti. Vsa skromna in ponižna je vedno trdila, da vse, kar bo prejela v večnosti, ne bo njena zasluga, temveč le dar božjega usmiljenja. Pomenljivo je, da je kot ljubiteljica in častilka presv. Rešnjega Telesa izdihnila blago dušo v zgodnji uri četrtka — evharističnega dneva. Sveti ji večna luč!

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za ljubljansko okolico, dne 22. nov. 1923.

Predsednik Vinko Rupret referira o žgečevi brošuri »Problemi vzgoje najširših plasti našega naroda«. Predavatelj omenja v uvodu, da je knjiga za naše razmere nova, revolucionarna in ima veliko svetlih točk, za katerimi bomo morali brez dvoma hoditi, ako bomo hoteli napredovati na polju vzgoje in pouka. Nato poda izčrpen referat o vsebini knjige. Po referatu je sledila živahna debata, v katero so posegli tov. Slapšak, Kržišnik in Boje. Prva dva se v celoti z vsebino knjige ne strinjata, v kolikor pa ima zdrava načela, so pa itak že davno preplete zahteve. Istega mnenja je tudi tov. Boje, ki pravi, da imamo pač

mного teoretikov, pač pa malo praktikov, ki bi tudi v praksi pokazali uspehe novim idejam, ki jih propagirajo. Priporoča za študij Försterja, katerega načela v njegovih publikacijah so vedno zdrava.

Poročili tajnice in blagajničarke se soglasno sprejmeta. Sledi volitev. Izvoljeni so: Rupret Vinko, načelnik, Kržišnik Alojzij, podnačelnik, Kleč Karla, tajnica, Demšar Josipina, blagajničarka, Slapšak Julij, knjižničar, Vrhovec Stanko, odbornik. Pregledovalca: Štrukelj, Zirovnik. Razsodišče: Jeglič, Jurjevčič.

Pri slučajnostih se sklene, da se vrši zborovanje vsak mesec v soboto, odnosno v četrtek. V. R.

Zborovanje Slomškove zveze za ljubljansko okolico dne 9. februarja 1924 v Ljudskem domu.

Predsednik pozdravi navzoče zborovalce, posebno predavatelja g. dr. Gosarja, ki takoj začne s svojim predavanjem o socialni vzgoji v šoli. Po končanem referatu se predsednik zahvali g. govorniku za izboren govor, poln globokih misli. Eden navzočih naprosi tudi gospoda dr. Gosarja, da naj objavi ta referat v »Slov. Učitelju«. G. predavatelj bo ugodil prošnji.

Nato sledi živahna debata o raznovrstnih stanovskih in društvenih zadevah. Velika večina je za opravilo »Matičnih listov« in izkazov o šol. napredku. Na predlog tov. Štruklja se vse učiteljstvo izreče za nadaljnje poslovanje višjega šolskega sveta z vsemi pravicami, ki jih je imel doslej. Učiteljstvo se izjavi proti temu, da bi se uradne učiteljske konference vršile na stroške učiteljstva in tudi proti kolkovanju šolskih naznanil. Korak viš. šolskega sveta, da se kolkovanje odpravi, vzame učiteljstvo z veseljem na znanje. Predlog, da bi se na napade v »Učit. Tovarišu« odgovarjalo v »Slovencu«, je bil zborovalcem všeč. Učiteljstvo se odločno izjavi proti poučevanju verouka po svetnem učiteljstvu.

Predsednik omeni, da učitelj Fr. Škulj propagira za socialno ustanovitev »Sus«, ki bi bila zavarovalna ustanovitev za podporo učiteljstvu v slučaju bolezni in popolnoma nepristranska. Pri prihodnjem zborovanju naše podružnice bo g. predsednik referiral o pravilih te ustanovitve.

Ker bi bilo za ta namen najpripravnejše, da zboruje »Slomškova zveza« in »UJU« hkratu, se sklene, da se predsednika obeh strank dogovorita o prihodnjem zborovanju. K. K.

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za novomeški in črnomeljski okraj, ki se je vršilo 9. februarja 1924 v čitalnici prosvetnega društva »Soča« v Novem mestu.

Načelnik prebere nekatere spremembe potrjenih pravil. Odbor se dopolni s še dvema odbornikoma, in sicer: Pučelj Anton in Vrbinc Josip. V razsodišče se izvolita tov. J. Grad in tov. Štular.

Tovariš Boris Grad referira: »Učitelj in doraščajoča mladina«. V krasnem referatu želi ne samo teorije, temveč dela močnega, vztrajnega. Navaja težave učiteljskega stanu, opisuje razmere, v katerih živimo in duh časa, ki ga sam in vsi ne razumemo. Kliče, vabi in bodri nas k lepemu delu v organizacijah, ki temelje na katoliški podlagi. Za vzgled stavi neumornega delavca Kreka, kaže na druge narode, ki so z organizacijami daleč pred nami. Končno slika žalostne nedeljske prizore po vaseh, oziroma vaških gostilnah, kjer moralno propada cvet naroda — doraščajoča mladina. Predavatelj je kot jeklo trd, neizprosno; vedno hoče dela in zopet dela za narod, da ga rešimo propasti. Premaga vse ovire z močjo, ki ne pozna miru. — K referatu se je razvila živahna debata; tov. Vrbinc odobruje, kar je trdil predavatelj, da se nam čisto zdi vse fraza, kar govorimo in pišemo ter pripomni: »Če hočemo biti dobri organizatorji, stopimo pogostokrat skupaj in se pogovorimo o naših organizacijah, da spoznamo njih jedro. Tov. Štular biča preveliko število vaških gostiln, se sklicuje na oblasti, ki dovoljuje po eni strani vedno nove krčme, po drugih pa v obširnih odlokih kliče nas na pomoč, naj zabranjemo preobilno pitje in razgrajanje. Tov. Skebe: »Ni odvisno samo od nas, kakšna je mladina, treba je upoštevati tudi krajevne in družinske razmere ter vplivati na starše.« Tov. Žužkova: »Z vplivanjem na starše se zadene pogostokrat na trdo nasprotstvo!« Tov. Boris Grad: »Orlovska organizacija ima pravila, ki krepko vežejo fante k dolžnostim, ima razne pridobitve, ki fante telesno in duševno krepe, jim nalaga delo tako, da nimajo časa za postopanje, popivanje in razgrajanje. Če starši sami pridejo k takim prireditvam, ni dvoma, da bi bili še nasprotni organizaciji. Burna debata se vname radi stavka: »Ne razumemo časa, v katerem živimo!« Končno se utemelji, da ga res povsem ne razumemo. Načelnik se zahvali referentu za skrbno izdelan referat. —

Tov. Vrbinc predava: Heine — Enajsto pismo: »Šola in domača hiša na deželi«. Trdna vez s starši, duhovniki in cerkvijo, roditeljski sestanki, obisk bolnih otrok, predvsem pa, da učitelj ni suhoparen uradnik, temveč — prežet s požrtvovalnim duhom vzgojitelja — so pripomočki za uspešno vzgojo. Tov. Janko Grad priporoča in želi, naj bi bili na vseh šolah roditeljski sestanki. Prvi neuspeh naj nam ne vzame poguma, treba je znati poseči v skrite globine ljudske duše, govoriti tako, da nas preprosti razumejo, s tem jih priklenemo nase, da bodo do nas zaupni. Tov. Lobé: »Najugodnejše bi se obnesli, roditeljski sestanki, če bi se osnoval v kraju odbor uglednih mož in duhovščine, ki bi dal iniciativo za te sestanke.« Tov. Kržišnik: »Združimo se z akademiki in sploh vsemi,

ki bi lahko predavali na rod. sestankih, učitelj naj ne sili preveč v govore, ker je možno, da s tem več pokvari, nego pridobi.« —

Poročilo 4 članov o izvenšolskem delovanju. Tov. Bezljaj vodi in prireja igre s šolskimi otroci. Tov. Berhan prireja igre z otroci in odraslimi, je naslikala otroški oder v šolski sobi ter z nasveti staršem veče šolo in dom. Drugi dve poročevalki sta s poročilom na dolgu. Tov. Žukovec poziva vse poročevalce, naj predložijo spisana poročila, da bomo mogli zbrati arhiv poročil.

Tov. Vrbinc poroča o zbranih otroških igrah, kar so mu jih poslali člani. Nekaterim igram so znani samo naslovi, zato prosi, če kdo najde vir, naj mu sporoči. Tov. načelnik: »Igre, oziroma natančen seznam hrani tov. Vrbinc; kdor bo kaj rabil, naj se obrne na njega.«

Načelnik prebere predlog odbora, ki se glasi: »Da se naše delo med ljudstvom bolj poglobi, prirejamo nedeljska zborovanja po deželi, ki bi obsegala poleg našega zborovanja tudi prireditev za ljudstvo. Slednja bi obsegala: predavanje, petje, telovadbo, mladinske deklamacije in igre.« Tov. Janko Grad: »Pozdravljam predlog z velikim veseljem, ker je najboljši, kar smo jih kdaj slišali!« Vname se živahna debata glede kraja, časa in raznih težkoč, ki bi zborovanje ovirale, nakar se da predlog na glasovanje, ter je bil sprejet z večino. Tov. Vrbinc stavi predlog, naj se izvoli odbor, ki prevzame skrb za natančno sestavo dnevnega reda, zasnovanega po kraju, kjer se bo zborovalo. Se odobri. V zborovalni odbor se izvolijo tovariši: Janko in Boris Grad, p. Akvin Ottavi, Hinko Lobé in Janko Malešič. Za prvo zborovanje se določi Zagradec. Načelnik apelira na našo zavednost, požrtvovalnost in disciplino, da premagamo vse ovire in se takih zborovanj polnoštevilno udeležimo.

Ker so po novih pravilih člani redni in podporni, pozivlja načelnik vse člane, naj do prihodnjega zborovanja pridobijo čimveč podpornih članov. Članarina za te znaša po 30 Din.

Prihodnje zborovanje bo v marcu v Novem mestu. Dan in dnevni red se pravčasno oznani v časopisu.

Nato sledi pevskaja vaja, ki bo v prihodnje redno po vsakem zborovanju.

P. M. S.

Iz zbirke šolskega vodje. Vzgojne težave. Tovarišica mi prinese pokazati nalogo neke učenke. Ni vedela, kaj bi z nalogo in ne — kaj z učenko? Glasila se je naloga približno tako-le: »Komaj že čakam, da bi bila velika in tako mogla proč od svojih staršev, ki se jih sramujem in jih črtim. Nesrečna sem, ker takih staršev nima noben otrok, kakor jih imam jaz.« Tovarišici naročim, naj pošlje učenko k meni. Ko pride, jo nagovorim: »Deklica, se li zavedaš, kaj si napisala? Kaj ne poznaš

4 božje zapovedi?« Povesi oči. Pove pa mi: Večkrat se oče in mati napijeta in delata grde reči... Pa če materi kdo drugi kupi vina, dela to tudi z drugimi... Bil sem v veliki zadregi. Vprašam jo: »Ali si že kdaj slišala o alkoholu?« Pritrdi. »Vidiš tedaj kako poneumni alkohol ljudi! Skleni, da se ga boš ogibala ti sama vse življenje, za mamo in ata pa moli in ne pozabi četrte božje zapovedi. Hribski.

Iz zbirke razrednega učitelja. Kaj bom, ko bom velik. Naloga 11-letnega učenca. Prost spis. Ko bom dovršil V. razred, bom šel v Ljubljano v gimnazijo ali v realko. Najraje bi bil državni uradnik. Če bi drugače ne bilo, pa za poštnega uradnika. Ako bom veliko zaslužil, si bom sezidal lepo in krasno hišico. Potem se bom poročil. In od tedaj bova jaz in žena prijazno in zadovoljno živela v hišici. Nikdar se ne bova prepirala in tepla, kakor se drugi ljudje. Na to bom kupil par lepih konjičev in voz, da se bova jaz in žena vozila po svetu in da bova spoznala svet. Potem bom šel h kakemu društvu, najraje k Sokolom. Tu postanem lahko predsednik, blagajnik, načelnik itd. Tako bo v prihodnjem življenju.

Druga naloga je tej slična in se glasi: »Ko bom dovršil 14 let, se bom šel učiti za natakarja v kavarno. Tam imam tri leta zastoj obleko, čevlje in hrano. Tako lahko pomagam materi že v mladih letih, ker dobim od ljudi sem pa tja kaj denarja. Če bom priden, lahko mi bo dal gospodar od one kavarne hčer za ženo. Če se bova odpeljala kam drugam, lahko začneva na svoje. Tako lahko postanem bogat. Hodil bom po svetu vino kupovat za dom. Če bodo prišli starši od moje mame ali od nje, se jim bo moglo dobro postreči. Ako bo mama zbolela, ji bom lahko pomagal. Zanimivi nalogi za 11letna dečka! Razredničarka misli, da sta oba dečka še otroškonainva, šol. vodja pa sodi, da izvirata nalogi že iz — erotike? Ugotovili pa smo tole: Prvi deček stanuje v bližini gostilne, kjer ima priliko opazovati dan za dnem zaljubljene parčke, drugi pa ima še mlado nezakonsko mater, ki smo jo videli dan za dnem v družbi zaročenca. Ergo: milje! Vsekakor pa je pri korekturi takih nalog potrebna posebna pedagog. previdnost. H.

Izleti šolske mladine. Bliza se čas šolskih izletov, ki napravljajo pod dobrim vodstvom mladini mnogo veselja in lepe spomine. Za take izlete je treba mladino primerno idejno pripraviti. Zemljepisna lega se lahko že prej nekoliko predstavi, navadi pa tudi kaka majhna igra in zabava. Nikakor pa ni prav, ako se mladina za tak namen navdušuje za kak preoddaljen kraj in z mnogournno, utrudljivo in vratolomno hojo. Lansko leto so nekateri srednješolski razredi poskušali celo s prenočevanjem. Utrujenost zahteva seveda počitka in okrepčila. Pri tem nastane zapeljivost za uživanje alkoholnih pijač, kar pa mladini ni v telesno

in duševno korist. Kaka pohabljenost udov, kak prehlad in kaka srčna napaka je slab spomin na izlet. Ker pride na učitelja velika odgovornost, je vredno prej dobro premisliti tudi na kake slabe posledice izleta. (Glej odredbo višjega šol. sveta z dne 28./4. 1919, št. 2617; Finkova zbirka I, 9.)

F. F. L.

Prošnje za vstop v državno službo. Ministrstvo prosvete je odločilo, da se morajo prošnje za vstop v državno službo, oziroma za učno mesto sestavljati po členu 12. uradniškega zakona. Navesti je vselej izpraznjeno sistemizirano službo, katero želi prosilec dobiti. (To je najboljšo izvedeti pri kakem okrajnem šolskem nadzorniku.) V prošnji je točno navesti bivališče. Po čl. 12. omenjenega zakona mora prosilec v prošnji izrečno označiti: ime in priimek; kraj, dan, mesec in leto rojstva; državljanstvo; dotedanji poklic; šolsko izobrazbo, ki jo ima; jezike, ki jih govori in piše; zakonsko stanje; število otrok in njih rojstna leta. — Prošnji je priložiti: izpričevalo o rojstnem dnevu; o zakoniti zakonski zvezi in letih otrok; šolska izpričevala; potrdilo pristojnega oblastva o državljanstvu, dotedanjem poklicu in vedenju; zdravniško izpričevalo o zdravju; potrdilo pristojnega oblastva o ureditvi vojaške obveznosti; če je prosilec nedoleten, roditeljsko ali varuško dovolilo. — Kolek na prošnji je 5 Din, za vsako priložo pa 2 Din, oziroma je prejšnji kolek dopolniti na 2 Din. Kdor pride od vojakov, mora po istem načinu nanovo prositi za sprejem v državno službo.

Bolezniški in drugi dopusti. Po čl. 128. uradniškega zakona, naredbe oddelka za prosveto in vero z dne 17. januarja 1924, št. 265 in naredbe finančnega ministrstva so prošnje za bolezenske dopuste (odsotnost zaradi bolovanja) kolka proste. Pri vseh poročilih je vselej natančno navesti dan izostanka od službe in dan do kdaj bi trajal dopust. Naznanila »nekaž tednov«, »dva do tri mesece« so nedoločna in navedena pravi nove pozivke. Za morebitno podaljšanje dopusta je vselej prositi 10 dni pred potekom prejšnjega dopusta, ne pa celo čakati, da poteče dopust. Po določnem dopustu je nastopiti službo in to naznaniti okrajnemu šol. svetu. — Glede dopustov (izostanka od službe) in postopanja pri podeljevanju je odredil višji šolski svet z dne 6. februarja 1924, št. 1081 na podlagi zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih z dne 31. julija 1923 začasno nastopno:

A. Če zbolí učna oseba ali je sicer zadržana priti v službo, mora po čl. 104 takoj ali vsaj v 24 urah o tem poročati svojemu neposrednemu starejšini (šolskemu vodji, ravnatelju; šolski vodja, ravnatelj okrajnemu šolskemu nadzorniku, odnosno pristojnemu nadzorniku za srednje šole; okr. šol. nadzornik pristojnemu višjemu šolskemu nadzorniku).

Svoj izostanek mora opravičiti in starejšina prevzame popolno odgovornost za to, da je bil izostanek v resnici nezbežen in odsotnost dovoljno opravičena. Če dvomi o resnični potrebi izostanka, poroča izčrpano višjemu šolskemu svetu.

Ako traja bolezen, oziroma drugačen zadržek dalje kakor s e d e m dni, mora neposredni starejšina o vsakem slučaju takoj poročati višjemu šolskemu svetu, pojasniti vse okoliščine in priložiti opravičilo (zdravniško izpričevalo, uradno potrdilo i. dr.) prizadete učne osebe.

Višji šolski svet bo potem primerno ukrenil in učno osebo o ukrepu obvestil. Opozarja pa že sedaj na točko 7 in na zadnji odstavek člena 133. čin. zak.

Pri boleznih, ki vsled svojega značaja ne zahtevajo takojšnjega izostanka od službe, je vlagati pismene prošnje za dopust, naslovljene na ministrstvo prosvete. Do rešitve prošnje je ostati na službi, če ne nastopi med tem bolezen v taki meri, da to ni mogoče. V tem primeru je potem postopati do rešitve vložene prošnje po čl. 104. čin. zak., kakor je to uvodoma povedano. Pripominja pa se, da je ministrstvo prosvete z odlokom P. br. 652 od 1. febr. 1924 odredilo, da se bo moglo dovoljevati le omejeno število bolezenskih dopustov in da kolegijalnost zahteva čimdaljše vztrajanje v službi, ker bi sicer v resnici in težko bolne učne osebe ne mogle dobiti dopusta zaradi manj bolnih, ki ne službujejo.

B. Prošnje za podaljšanje dopustov se morajo vlagati najmanj 10 dni pred potekom dovoljenega dopusta. Proti učni osebi, ki bi ne vložila take prošnje pred potekom dopusta, pa izostala od službe po njegovem poteku, se bo uporabljala prej omenjena točka 7., čl. 133.

C. Dopuste po privatnem poslu v zmislu čl. 110. čin. zak. dovoljuje do 10 dni na podlagi poverila gospoda ministra prosvete P. br. 415 od 22./1. 1924 predsednik višjega šolskega sveta, preko 10 dni pa ministrstvo prosvete.

Prošnje za odsotnost od službe po privatnem poslu je torej predlagati semkaj.

Slučaji, ki se jih ne da predvideti, kakor n. pr. smrt v rodbini, poklic k uradni zaslišbi in podobno, spadajo pot točko A tega odloka.

D. Vse prošnje in poročila je pošiljati po uradni poti in jih odpravljati kot jako nujne zadeve.

Brezplačna preskrba državnih nameščencev v državnih bolnicah. Ministrstvo za narodno zdravje je z odlokom št. 36.866 iz l. 1923. naznanilo, da se čl. 112. uradniškega zakona, po katerem bi imeli državni nameščenci brezplačno zdravljenje, ne nanaša na bolnice v Sloveniji, ker se iste ne vzdržujejo izključno v breme državnega budžeta. — Po naredbi št. 24.271 iz l. 1922 je vsak popust pri oskrbi v I. ali II. razredu bolnice nedopusten.

Predjem, predjemek, predjemščina. V današnjih časih se pogostokrat sliši, da do-bijo ali »jemljejo« uradniki kaj »na račun«, zato je pravi izraz »predjem« ne »pred-ujem« ter ima tako označeno Breznikov »Slovenski pravopis« in Pleteršnikov »Slovensko-nemški slovar«. Enako ima tudi »Uradni list«.

Oven z zvoncem. Humanist Marcus An-tonius Muretis (1526—1585) je bil jako dov-tipen in si je znal zmeraj pomagati. Nekoč je bil prinesel slušatelj zvonec seboj in je začel zvoniti. »Res čudil bi se,« reče Mu-retus, »če bi v tako veliki družbi ovac ne bil tudi kak vodilni oven z zvoncem.« Primer-jaj Zgod. anekd. 2. zv. str. 14; Nepri-čakovan konec, in 1. zv. str. 84; O ja!

Ljubi Bog, oprost! Slavni francoski komponist Lully — prim. Zgod. anekd. 2. zvezek str. 106 — je pri maši poslušal, kako so igrali neko njegovo operno arijo. Zdihnil je: »Ljubi Bog, oprost! Te arije ni-sem komponiral za Tebe.« — Ker so jo tako slabo igrali —.

Zdravnik in lekarnar. Blücher in Gnei-senau sta bila po polomu v Rusiji voditelja pruske vojske proti Francozom. Ko je pri-šel Blücher v Anglijo, ga je imenovalo vse-učilišče v Oxfordu v priznanje njegovih del za častnega doktorja. Malo čudno se mu je zdelo, pa se je kmalu sprjaznil z novo častjo in je rekel: »Dobro, sprejem! A po-tem mora postati Gneisenau najmanj le-karnar.« — Ali ni poznal pomena častnega doktorata, ali pa je bil tako dovtipen in hudomušen.

Ni prida. Francoski filozof Cartesius Descartes (1596—1650), je imel brata in sestro. Brat je imel majhno službico. Če je govorila sestra o svojih dveh bratih, je zmeraj rekla: »Ja, ta je nekaj dosegel. Oni drugi pa ni prida, je samo filozof; to je edini v naši rodbini, ki ji ne dela časti.« V. Š.

Društvo »Krščanska šola« je imelo dne 3. marca v Ljubljani ustanovni občni zbor, ki je izvolil sledeči odbor: Katehet Andrej Ažman (blagajnik), dr. Karel Cepuder, dr. Janko Brejc, ravnatelj Anton Dokler, profesor Ivan Dolenc, dr. Lambert Ehrlich (predsednik), nadzornik Fran Lavtižar, učiteljica Ana Lebar, dr. Gregorij Pečjak, učitelj Avgust Pirc, nadučitelj Ivan Štrukelj in katehet Janez Žerjav (tajnik). — Dne 8. marca se je osnovalo ljubljansko krščansko

šolsko društvo. Na tem zborovanju je pre-daval g. Fran Terseglav o krščanski šoli.

Školijsko društvo za varstvo sirot v Ljubljani. Tretje letno poročilo za l. 1923. sestavlja F. Lavtižar. Zavetišče posluje od l. 1918. in šteje sedaj 55 gojencev. Pod skrbnim in večim vodstvom čč. šolskih se-ster je tudi v preteklem letu delovalo v splošno zadovoljstvo. Posebno poročilo je priloženo današnji številki.

Listnica. Današnji številki so za člane priložena Pravila za podružnice in zvezo. Zraven je čekovna položnica in prosimo vse člane, da pošljejo po 4 Din.

Sklad Slomškove zveze. Darovali so po 30 Din: Lavtižar Franc, bivši okr. šol. nad-zornik, dr. Mohorič Jakob, odvetnik v Ljub-ljani, Pogačar Franja, učiteljica v Mavči-cah; po 25 Din: Mikuš Lina, učiteljica v Mariboru; po 20 Din: Ažman Andrej, kate-het v Ljubljani, Brencé Janez, župnik v Preski, dr. Demšar Jos., prof. v Ljubljani, Kalan Andrej, stolni prošt v Ljubljani, No-vak Matija, župnik v Radovici pri Metliki, dr. Perčjak Gregor, profesor v Ljubljani, Su-pin Karel, župnik v Gornjem Logatcu; po 12 Din: Misijonska hiša oo. lazaristov v Ljubljani; po 10 Din: Dovo Ivan, kaplan v Horjulu; po 50 Din: Kersnik-Rott Leopoldina, Konjice—Golič (v spomin pokojne nadučiteljice Antonije Rott). Skupaj 327 di-narjev.

Službe na meščanskih šolah.

Učitelji, ki žele službovati na meščan-ski šoli, se naj prijavijo z zasebnim pismom pri poročevalcu za meščanske šole dr. Leo-poldu Poljancu ter navedejo:

1. Kdaj so napravili zrelostni in usposob-ljenostni izpit in s kakšnim uspehom?

2. V kateri strokovni skupini (tudi petje in telovadba) hočejo poučevati?

Na deških meščanskih šolah, na katerih se vzgajajo tudi deklice, namerava prosvetni oddelek nastaviti literarne učiteljice, ki bi poučevale mimo obveznih predmetov žens-ka ročna dela. Od teh učiteljic za-hteva, da so v ženskih ročnih delih res spretno; prednost pa imajo one, ki so do-vršile gospodinjstvo (kuharsko) šolo. Priglase s podatki o šolanju je poslati poročevalcu za meščanske šole.

Učitelji in učiteljice morajo vsaj že eno leto službovati na osnovni šoli.

Prijave je poslati do konca meseca oprila 1924.

»Slovenski Učitelj« izhaja v dvojnih številkah vsak drugi mesec. Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica 5/I. Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6. Naročnina znaša 30 Din, društvena članarina 50 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 10 lir. — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacijo in naročnino pa upravništvo.

Last »Slomškove zveze«. Oblastvom odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku. Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.